

industrija
gumijevih
usnjenih
in kemičnih
izdelkov

Sava Kران

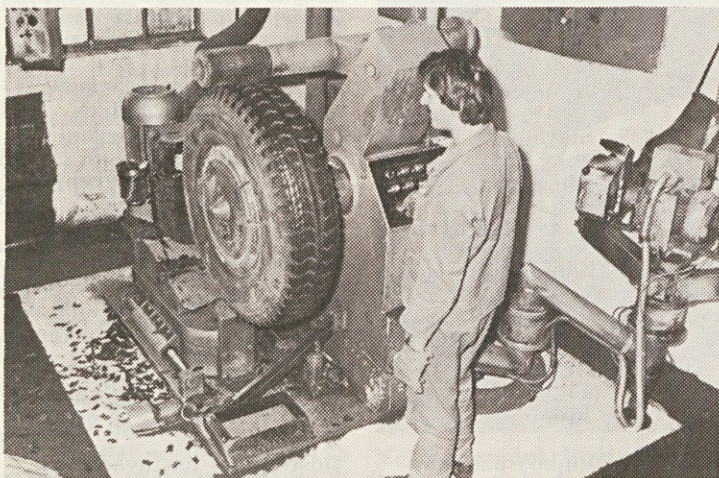
ŠTEV.: 20., LETO: XVIII

28. OKTOBRA 1978

PROBLEMI SO, REŠITVE TUDI...

Pred kratkim smo se v delovni organizaciji Kemična tovarna Moste Protektor Ljubljana, pogovarjali o problemih, ki tarejo TOZD Protektor. V razgovoru so sodelovali tov. Marjan Perpar, direktor delovne organizacije, tov. Pavel Pleteršek, vodja TOZD PROTEKTOR in tov. Franc Šilc, vodja operativne priprave proizvodnje v delovni organizaciji KTM Protektor.

(Nadaljevanje na 6. strani)

PROJEKT ZA IZGRADNJO TOVARNE TRAKTORSKE PNEVMATIKE

O gradnji tovarne traktorske pnevmatike v Rumi ste bili v našem glasilu že obveščeni. V zadnji številki glasila smo vas na kratko informirali o začetku gradnje. Danes pa vas o tem seznanjamo širše. Informacijo je pripravila Iva Mohorič, direktor sektorja za pripravo prodaje.

Informacija je namenjena širši jugoslovanski javnosti, saj bodo z njo seznanjeni novinarji, ki se bodo 27. oktobra udeležili novinarske konference. Tega dne bodo na slovesnosti položili temeljni kamen, čeprav se je gradnja že začela. Slovesnost je namenjena tudi obletnici osvoboditve Rume. Prepričani smo, da je prav, da tudi vas Savčane, seznanimo s to informacijo.

(Nadaljevanje na 3. strani)

SLO IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

**KAKO OBČANOM
IN DELOVNIM LJUDEM
VSADITI DRUŽBENE
NAVADE, DA BI ŠTELI
PROBLEME OBRAMBE
IN ZAŠČITE ZA SVOJE
VSAKDANJE NALOGE**

Naša zasnova SLO in družbene samozaščite temelji na marksističnem pojmovanju pogojev, ciljev in zakonitosti v razvoju podružbljanja obrambe in zaščite in na specifičnih rešitvah, ki ustrezajo našim družbenozgodovinskim razmeram in potrebam.

Prilagojena je marksističnemu naziranju, da je socializem prehodno obdobje revolucionarne preobrazbe družbenega načina življenja in da imata odločilno vlogo v tem procesu delavski razred in njegova avantgarda.

Zato podružbljanje obrambe in zaščite v socializmu ne pomeni likvidacija vseh »organizacij in avtoritet« (še zlasti ne avtoritete organizacije), to je, ne pomeni, da so istčasno odpravljene država, razredi in razredno organizirane obrambe. Tudi podružbljanje obrambe je treba uresničevati v procesu zgodovinske preobrazbe, v katerem je treba za popolno podružbljanje šele ustvariti pogoje, in sicer organizirano aktivnostjo delavskega razreda in njegove avantgarde.

S podružbljanjem obrambe ni mišljena le organizacijska razsežnost tega pojma: ta pomeni vsekakor tako stanje zavesti in volje, kakršno omogoča, da tudi posameznik deluje enako kot skupnost, ki se brani in varuje.

**SLO IN DRUŽBENA
SAMOZAŠČITA – DEL
ŠIRŠIH DRUŽBENIH
ODNOSOV**

Glede na to je tudi razvoj sistema SLO in družbene samozaščite širšega kroga nalog v razvoju samoupravnih socialističnih družbenih odnosov.

V socialistični družbi in torej tudi v samoupravi, kot je naša, so še vedno tudi viri protislovnih družbenih pojavov. V njej se še vedno pojavljajo različni interesi ter razlike v položaju in moči, zatoorej kaže gledati na obrambne funkcije tudi z vidika razlik v interesih in moči.

Razlike v interesih in družbenih položajih različnih družbenih skupin pa so objektivna podlaga za različno vedenje pri obrambi in zaščiti. Tako se različna naziranja in koncepcije o obrambi in zaščiti, ki so se pojavljale v zgodovini mednarodnega delavskega gibanja, in sicer anarhistične, nacionalistične, liberalistične in do-

(Nadaljevanje na 9. strani)

OBISKALI SO NAS

V petek, 20. oktobra, se je v naši delovni organizaciji mudil gospod Anthony Looijen, izvršilni direktor v Mednarodni banki za obnovo in razvoj ter njenih afiliacijah za skupino dežel, v kateri je tudi Jugoslavija. Gospod Anthony Looijen si je v spremstvu našega direktorja tov. Janeza Bohoriča in generalnega direktorja SOZD Sava tovariša Filipa Majcna ogledal proizvodnjo in se zadržal na krajšem razgovoru. Zanimali so ga predvsem pogoji gospodarjenja, način formiranja cen v samoupravnem gospodarstvu ter vprašanje zaposlovanja delavcev.

V razgovoru so obojestransko ugotovili, da je sodelovanje med IFC in Savo uspešno in da bomo tudi v bodoče sodelovali, predvsem pri novih skupnih vlaganjih s to ustanovo.

L. M.

DELAVSKI SVETI O INOVACIJAH

V juniju, juliju, avgustu in septembru je obravnavalo iznajditeljske predloge 5 delavskih svetov:

1. Delavski svet tozda TAP – 10 predlogov.
2. Delavski svet tozda GTI – 14 predlogov.
3. Delavski svet tozda VLP – 5 predlogov.
4. Delavski svet tozda VZDR. – 3 predloge.
5. Delavski svet DSSS – 15 predlogov.

1. Delavski svet tozda TAP je obravnaval 10 predlogov. Trije predlogi so bili opredeljeni kot tehnična izboljšava, ostalih 7 pa kot koristni predlog. Za 4 predloge se je dala izračunati čista gospodarska korist, ki znaša 877.614,24 dinarja, za 5 predlogov pa je bila izračunana samo ocena gospodarske koristi v višini 90.500 din, tako da prinaša vseh 9 predlogov 968.119,24 dinarja prihranka. Za en predlog je bila na osnovi pozitivne ocene predloga izplačana samo akontacija. Za vse predloge je bilo izplačano za nagrade 115.781,48 din.

2. Delavski svet tozda GTI je obravnaval 14 predlogov. 2 predloga je zavrnil in dal zadolžitve strokovni komisiji, ki obravnava predloge; en predlog je bil odklonjen, od ostalih 11 predlogov pa je bil eden sprejet kot tehnična izboljšava, ostalih deset pa kot koristni predlog. Čista gospodarska korist se je dala izračunati pri 6 predlogih in znaša 315.722,71 din, pri 5 predlogih izračunana ocena gospodarske koristi pa je 37.200 din. Vsi predlogi prinašajo 352.922,71 dinarja prihranka. Za vse

predloge je bilo izplačano za nagrade 31.193,17 din.

3. Delavski svet tozda VLP je obravnaval 5 predlogov. En predlog je bil odklonjen, od 4 predlogov, ki so bili sprejeti, pa so bili 3 opredeljeni kot tehnična izboljšava, eden pa kot koristni predlog. Za 3 predloge je bila izračunana gospodarska korist v višini 120.930,50 din, za 2 predloga je bila izplačana samo akontacija, na osnovi pozitivne ocene predloga. Za vse predloge je bilo izplačano za nagrado 14.431,85 din.

4. Delavski svet tozda Vzdrževanje je obravnaval 3 predloge. Enega je odklonil, ostala dva pa sprejel kot tehnično izboljšavo, oziroma koristni predlog. Gospodarska korist za oba predloga znaša 84.161,90 din, za nagrade pa je bilo izplačano 7.749,72 din.

5. Delavski svet DSSS je obravnaval 15 predlogov. 10 predlogov je bilo odklonjenih zaradi prepozne prijave po 13. členu pravilnika, ostali predlogi so bili sprejeti, eden kot tehnična izboljšava, 4 pa kot koristni predlogi. Pozitivni predlogi prinašajo 36.450 din gospodarske koristi, za nagrade pa je bilo izplačano 5.225,25 dinarja.

V juniju, juliju, avgustu in septembru letos je bilo torej ustvarjeno z iznajditeljskimi predlogi 1.562.854,35 din prihodka, za nagrade pa je bilo izplačano skupaj 174.381,47 dinarja.

Pogled pozitivno rešenih predlogov, ki so jih obravnavali delavski sveti:

Legenda:

TI – tehnična izboljšava
KP – koristni predlog

Zap. št.	Št. predl.	Avtor	Naziv predloga	Oprede-litev
1.	576	Marjan Novak Pavel Homar	Proizv. klinastih jermenov z enostransko gumirano oblogo	KP
2.	586	Jernej Mali	Sekanje velozračnic	KP
3.	601	Ljubo Kosmač Marjan Burger	Izdelava vezic iz odpadnih avtozračnic	KP
4.	604	Marjan Novak Pavel Homar	Večja izkoriščenost stroja HK-1	KP
5.	617	Slavko Pirc	Sprememba tehnološkega postopka pri mešanju batcha 21850 in zmesi iz tega batcha	KP
6.	659	Alojz Pestotnik	Izboljšava opaševanja pri brizgalniku B-04	KP
7.	688	Miro Ambrožič	Prihranek materiala pri izdelavi stranskih kovinskih plošč kolotov za navijanje trans. trakov	KP
8.	690	Franc Oblak Franc Mubi Anton Šmajd	Domača izdelava rezalnika za rezanje bočnic in polnil za željeno mero	TI
9.	699	Stane Vidmar	Podvulkanizirani bytilni velo, moped 14 × 4 in avto-ventil	TI
10.	715	Jaka Kelvišar	Sprememba avtomatike na NRM konfekcijskih strojih 1. stopnja	TI
11.	719	Leopold Ratnik Štefan Aljančič	Sprememba tesnil za ope-njalne diske pri vulkanizacijskih prešah v VLP	TI
12.	721	Ivan Korenjak	Odstranjevanje stene zrač-nice od noge ventila	KP
13.	735	Valentin Govekar	Zamenjava vpenjala z no-ži in manjša predelava podstavka iste	KP
14.	740	Jernej Mali	Strojno utrjevanje spojev industrijske pnevmatike	TI
15.	742	Slavko Pirc	Sprememba opravešanja pri mešanju črnih zmesi	TI
16.	748	Alojz Natlačen	Izboljšano označevanje masticiranega kavčuka	KP
17.	749	Stane Martinjak	Napenjalci verige v va-ljarni GTI	KP
18.	750	Stane Martinjak	Tesnenje črpalke za opr-aševanje zmesi	KP
19.	751	Valentin Govekar	Snemalec bandažnega pro-fila z rezne kline	KP
20.	754	Drago Žumer Franc Štular Milan Perne	Ročna priprava za bruše-nje oblike vitlaka in kalu-pa za velozračnice in osta-le kalupe	TI
21.	761	Vinko Cuderman	Odstranitev nastavkov pri tovarnih avtozračnicah	KP
22.	763	Mišo Čuhalev	Sprememba surovca za vulkanizacijo tesnil za AGIS 04654	KP
23.	765	Mirko Žlogar	Predelava osi za vpenja-nje vezalnega noža na rezalniku Bridqe	KP
24.	766	Andrej Aleš	Samostojno nastavljanje žičnih jeder	KP
25.	769	Ivan Masej Ciril Zaplotnik	Izdelava blažilca v nogi in trdnega dela bočnice na hladnem brizgalniku »Troester« z dolgim top-lim spojem	TI
26.	772	Filip Dragič	Izboljšava pri previjanju ovojnega blaga za R pla-šče	KP
27.	775	Marjan Markun	Vgraditev Iskraterm regu-lagorja v lab. sušilnik Sut-jeska in Instrumentaria	KP
28.	785	Ljubo Maček Marjan Peneš Jože Bevc	Usposobitev enote za spremljanje hitrosti na Instro-dinamometru	KP
29.	787	Marjan Peneš	Izdelava priprave za dolo-čanje upogiba Westing ce-vi pri nizkih temperatu-rah	TI
30.	789	Marjan Peneš	Izdelava vpenjalne glave na mikrofONU	KP
31.	792	Jože Bevc	Predelava stikalne omari-ce za preše v RI-RTI	KP
32.	800	Brane Weisseisen	Nova matica za nastav-ljanje debeline zračnic pri brizganju	KP

PROJEKT ZA IZGRADNJO TOVARNE TRAKTORSKE PNEVMATIKE

(Nadaljevanje s 1. strani)

UTEMELJITEV INVESTICIJE

Vzporedno s sprejetjem »zelenega plana« so se v Jugoslaviji močno povečale potrebe trga po izdelkih pnevmatike za poljedelska vozila. Glede na to je sozd Sava Kranj že v srednjeročni program razvoja za obdobje 1976–1980 uvrstil kot enega od prioritarnih projektov izgradnje tovarne traktorske pnevmatike.

Projekt predvideva proizvodnjo 135.000 prednjih in 120.000 zadnjih traktorskih avtoplaščev, kar predstavlja približno 8.500 do 9.500 ton gumenih izdelkov letno.

Že v temeljih srednjeročnega plana in v srednjeročnem planu za obdobje 1976–1980 sozda Sava je določeno, da bo nosilec razvoja traktorske pnevmatike delovne organizacije Industrije gume Ruma, oziroma da bo zgrajena tovarna traktorske in druge kmetijske pnevmatike na lokaciji Industrije gume v Rumi. Razvoj proizvodnje traktorske pnevmatike na omenjeni lokaciji je utemeljen zaradi naslednjih vzrokov:

– Projekt traktorske pnevmatike zahteva zaposlitev 278 novih delavcev. Zaradi pomanjkanja delovne sile bi omenjeni projekt na kranjski lokaciji zelo težko realizirali, če ob tem upoštevamo še dejstvo, da bomo v tem srednjeročnem obdobju potrebovali več kot 400 novih delavcev za realizacijo projektov V. faze in jeklenega korda. Na ožjem in širšem področju Rume pa je na razpolago potrebna delovna sila.

Projekt traktorske pnevmatike se vključuje v srednjeročni razvoj avtonomne pokrajine Vojvodine – »zeleni plan« – ki predvideva skladno z razvojem kmetijske proizvodnje znatno povečanje vzporednih dejavnosti, predvsem kmetijske mehanizacije in s tem tudi razvoj kmetijske pnevmatike;

– Ruma se nahaja na kmetijskem področju, saj sta Vojvodina in Slavonija najrazvitejša centra kmetijske proizvodnje v Jugoslaviji in zato tudi največja potrošnika traktorske pnevmatike. Tovarna bo locirana v centru teh področij in bo tako transport do končnih potrošnikov neznačen;

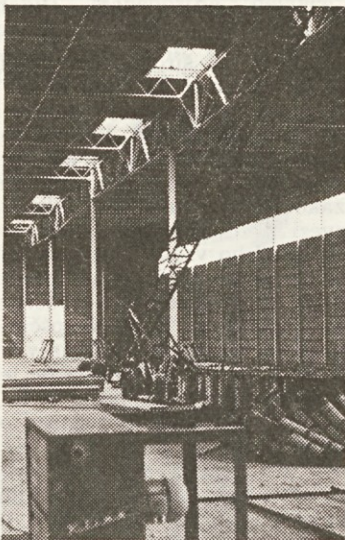
– V industriji gume Ruma izdelujejo regenerat oziroma bo rekonstruiran obrat regenerata, ki predstavlja relativno velik delež neposredne surovinske osnove za proizvodnjo traktorske pnevmatike.

– V bližini Rume so glavni proizvajalci surovin, kar zmanjšuje stroške transporta (kord – Loznica, saje – Kutina, po letu 1980 sintetični kavčuk – Zrenjanin).

Omenjeni projekt izgradnje tovarne traktorske pnevmatike je eden od prioritarnih in največja investicija v občini Ruma, vključena v srednjeročni program.

POVZETKI ANALIZE TRGA IN PROIZVODNEGA PROGRAMA

Proizvodnja traktorske pnevmatike je določena na osnovi razvoja traktorskega fonda in proizvodnje traktorjev. Z realizacijo »zelenega plana« so dani pogoji za razvoj kmetijske mehanizacije, kjer traktorji zavzemajo prvo mesto.

V neposredni bližini nove tovarne poljedelske pnevmatike pa že stoji veliko skladišče Sava Commerca

Dosedanji in predvideni razvoj fonda traktorjev v SFRJ je v letu 1978 ocenjen na 356.000, v letu 1980 pa na 440.000 traktorjev. Proizvodnja traktorjev v SFRJ se v letu 1980 ocenjuje na 78.000 vozil.

Na podlagi predvidenega gibanja jugoslovanskega traktorskega fonda na eni strani in predvidene proizvodnje traktorjev na drugi strani so ugotovljene naslednje potrebe po traktorski pnevmatiki:

Leto	Napoved v tisoč kosov	v tonah
1976	434,3	13,623
1977	506,4	15,799
1978	584,5	18,219
1979	657,5	20,219
1980	724,3	22,538

Edini proizvajalec zadnjih traktorskih plaščev doslej je bil »Rekord« Rakovica, ki v srednjeročnem programu predvideva povečanje proiz-

vodnje na 420.000 zadnjih in prednjih traktorskih gum. Drugi proizvajalci proizvajajo traktorsko pnevmatiko le v manjšem obsegu.

Iz prikazane analize je torej razvidno, da proizvodnja, uvoz in izvoz traktorjev v SFRJ hitro raste, prav tako pa tudi potrošnja traktorskih avtoplaščev. Glede na to je graditev tovarne v centru kmetijske proizvodnje s tržnega vidika upravičena.

Na podlagi analize je predviden naslednji proizvodni program:

– prednji traktorski plašči 135.000 kosov ali 1.675 ton
– zadnji traktorski plašči 120.000 kosov ali 7.610 ton
Skupaj 255.000 kosov ali 9.285 ton

Tehnološki proces je zasnovan tako, da se kasneje lahko poveča kapaciteta na 12.500 ton letno z dodatno opremo samo za končno fazo izdelave.

Za realizacijo omenjene investicije bo treba zaposliti 278 novih delavcev. Potrebni so predvsem kvalificirani in specializirani gumarski delavci (180). Na ožjem in širšem območju Rume bo lahko zagotoviti potrebno delovno silo, vendar bo treba delavce na specialnih tečajih usposobiti za posamezne operacije in pridobitev interne kvalifikacije specialnih delavcev.

OPIS INVESTICIJE IN VIROV FINANCIRANJA

S projektom je predviden odkup zemljišča potreben za razširitev delovne organizacije in izgradnjo pokritih objektov v izmeri 20.000 kv. m. Skupna vrednost investicije je ocenjena na 520 milijonov N din. Od tega odpade na opremo 250 milijonov din.

Projekt se bo financiral z vlogami organizacij združene-

ga dela s področja Rume v višini 110 mio. delovna organizacija Sava Kranj pa predvideva, da bo lahko vložila 70 mio din. Ostala sredstva bodo najeta v obliki kreditov.

SKLEPI

Projekt za izgradnjo tovarne traktorske pnevmatike je plod dolgoročnega sodelovanja delovne organizacije Industrije gume Ruma in delovne organizacije Sava Kranj.

Delovna organizacija Industrija gume Ruma se je že leta 1974 združila v sozd Sava. Interesi takratnega združevanja so bili obojestranski. Nanašali so se predvsem na proizvodnjo regenerata. Tega je takrat Ruma proizvajala okoli 5.000 ton. Velik potrošnik tega pa je bila delovna organizacija Sava Kranj. Z obojestranskim delom smo uspeli kvaliteto regenerata izboljšati tako, da sedaj povsem ustreza potrebam gumarske industrije. V tem času so se v Rumi tudi s sovlaganjem delovne organizacije Sava Kranj zgradile kapacitete za obnavljanje plaščev, kar je bila logična posledica širitve prodajnega programa in povezava s pridobivanjem surovin (odpadne gume) za proizvodnjo regenerata. Druga pomembna odločitev je izgradnja omenjene tovarne. Tudi z realizacijo tega projekta se širi prodajni program sozda Sava. Industrija gume Ruma bo skupaj s strokovnimi delavci delovne organizacije Sava Kranj uredila tehnologijo. V delovni organizaciji Sava Kranj bomo pripravljali tudi nekatere polizdelke in izdelovali traktorske zračnice.

Predvideno je, da bo tovarna pričela s polnim obratovanjem leta 1981 in bo takrat ustvarila preko 320 milijona din celotnega dohodka.

V delovni organizaciji Sava Kranj bomo pripravljali tudi nekatere polizdelke in izdelovali traktorske zračnice.

OSMA REDNA SEJA DS DO

Kako je potekalo delo

Dne 12. oktobra so se sestali delegati delavskega sveta delovne organizacije iz vseh temeljnih organizacij in delovne skupnosti. Njihovo delo je bilo obravnavati splošnih aktov in reševanje stanovanjskih vprašanj.

Obravnavali so naslednje splošne akte:

- sprejem pravilnika o honoriranju izobraževalnih storitev,

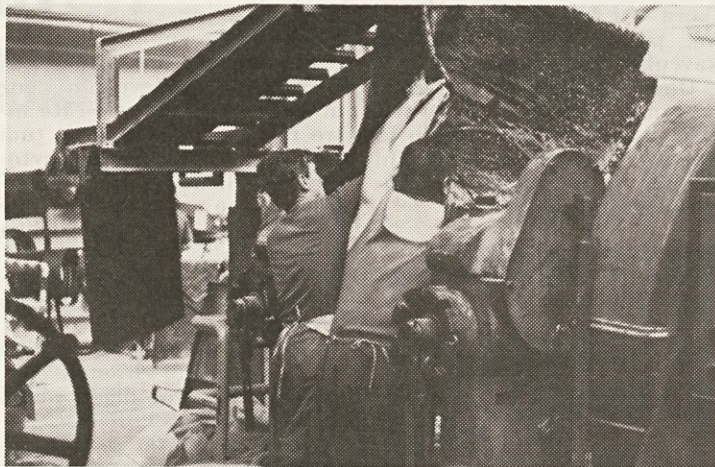
- določitev predloga samoupravnega sporazuma o združevanju v poslovno skupnost gumarske industrije Jugoslavije GUMA,

- določitev predloga statuta delovne organizacije,

- sprejem sprememb sporazuma o združevanju v samoupravno interesno skupnost za železniški in luški promet in sprejem sporazuma o ustanovitvi temeljne skupnosti za železniški in luški promet v Kranju.

S sprejetjem pravilnika o honoriranju izobraževalnih storitev je delavski svet na novo uredil plačevanje dela, ki ga delavci naše delovne organizacije opravljajo poleg svojega dela na delovnem mestu, ko proučujejo, pripravljajo učbenike, prevajajo, delajo jezikovne popravke in vodijo ekskurzijo v delovni organizaciji. Prizadeval si je, da bi bila ta dela ustrezno plačana, na drugi strani pa tudi to, da redno delo honoriranih delavcev ne bi trpelo. Pravilnik objavljamo v prilogi tega časopisa za vse člane kolektiva.

Statut delovne organizacije je drugi akt, ki je bil sprejet na nivoju delovne organizacije in pri urejanju vprašanj pravic dopolnjuje samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo, ki je bil sprejet novembra lanskega leta. O njem smo pričeli razpravo že v maju

in takrat je bil objavljen za vse člane kolektiva. Po prvih razpravah z vodilnimi, strokovnimi in družbenopolitičnimi delavci je bil pred obravnavo na sindikalnih skupinah precej dopolnjen. Pri kasnejši obravnavi na sindikalnih skupinah pa k statutu ni bilo sprejetih dopolnitev in tudi pripomb skoraj ni bilo. O njem bomo dokončno odločali na referendumu.

Naša delovna organizacija je že vsa leta vključena v združenje jugoslovanskih gumarskih organizacij GUMA, ki bo v prihodnje organizirana kot poslovna skupnost. Z novim sporazumom se odnosi združenih organizacij usklajajo z zakonom o združenem delu. Dejavnost Gume obsega:

- proučevanje družbeno-ekonomskega položaja in pogojev gospodarjenja v panogi,

- usklajevanje proizvodnih in razvojnih programov članic,
- usklajevanje osnovnih dejavnosti na tržišču,

- usklajevanje nastopa na zunanem tržišču,

- povezovanje in usklajevanje dela in poslovanja z drugimi panogami, z upravnimi in drugimi organi ter gospodar-

ske zbornico v zvezi pa tudi sodelovanje pri razvoju odnosov z gumarsko industrijo v svetu.

Kljub tej široki dejavnosti se je izkazalo, da člani kolektiva premalo poznajo delovanje te institucije. Pri novih odnosih se to ne bo moglo več dogajati. V skladu z določili zakona o združenem delu v zvezi z združevanjem dela in sredstev bo vsako leto posebej temeljnim organizacijam predložen program dela in sredstev za prihodnje leto, skupščini poslovne skupnosti kot najvišjemu organu upravljanja pa je s sporazumom naložena naloga, da poskrbi za poročanje o delu poslovne skupnosti. Na seji delavskega sveta v naši delovni organizaciji je bilo sklenjeno, naj bo poročilo o opravljenem delu podano dvakrat letno. Hkrati je delavski svet delovne organizacije sklenil, naj bo kolektiv pred odločanjem na referendumu o novem sporazumu dobro seznanjen z njegovo vsebino, predvsem pa še z namenom in cilji združevanja ter delom doslej.

Ko boste brali ta sestavek, bo za nami referendum, ki so ga razpisali delavski sveti delovne organizacije, delovne skupnosti in SOZD. Dne 26. oktobra smo se odločili o navedenih dveh aktih, poleg tega pa še:

- o pravilniku o osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke,

- o statutu sozda Sava,
- o spremembi sporazuma o združitvi v sozd Sava.

V delovni skupnosti skupnih sektorjev v delovni organizaciji Sava pa še:

- o samoupravnem sporazumu o združevanju dela delavcev v delovni skupnosti in
- o statutu delovne skupnosti.

S tem je za nami drug del obravnave in sprejemanja samoupravnih aktov. Ostanejo nam še akti s področja plani-

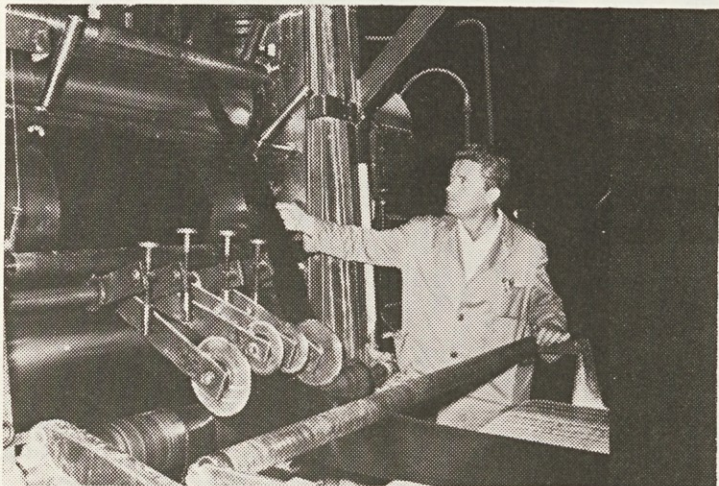
ranja, medsebojnih razmerij, ki vključujejo tudi področja izobraževanja, varstva pri delu, discipline in skupne porabe, ter akti, ki bodo urejali postopke dela v zvezi z referendumom, odločanjem na zboru in na sejah organov upravljanja ter za delavsko kontrolo. Naša delovna organizacija je že od ustanovitve pred štirimi leti vključena v samoupravno interesno skupnost za železniški in luški promet. Sprejem splošnih aktov na seji delavskega sveta delovne organizacije pomeni le dogovarjanje samoupravnih odnosov v tej skupnosti. Delavski svet je ob tem ponovno načel vprašanje povezovanja interesov med cestnim in železniškim ter luškim prometom. Sprejeto je bilo stališče, da bi bila delitev na teh področjih hitrejša in bolj usklajena, če bi bila ustanovljena skupna interesna skupnost. Po proučitvi tega stališča ga bodo naši delegati posredovali republiški skupščini, ko bo na seji zbora združenega dela obravnavano poročilo o izvajanju stališč na področju prometa in zvez v naši republiki.

Pri obravnavi stanovanjske problematike so se delegati v delavskem svetu dalj časa zadržali ob nasilnih vsetitvah. Kar šestnajst delavcev se je približno v letu dni nasilno vselilo v stanovanja, za katere ima naša delovna organizacija razpolagalno pravico. Večina teh delavcev ima v naši delovni organizaciji zelo kratko ali vsaj kratko delovno dobo, kar polovica jih je tudi že v postopku zaradi kršitev delovnih obveznosti. Delavski svet je bil odločen, da si posamezni delavci ne smejo sami zase na tak način »ukrasti« stanovanjske pravice, medtem ko drugi vestnejši in discipliniranejši še naprej čakajo na stanovanje. Ker so delavci ostali v nasilno vseljenih stanovanjih (z izjemo enega), ščiti jih namreč postopek izselitve, je delavski svet sprejel več ukrepov, s katerimi bi v prihodnje takšno početje preprečili. Prvi formalni sklep je, naj bi vsak delavec v svoji sredini pazil na tiste, ki se »pripravljajo« na nasilno vselitev in na to opozoril predstavnika sindikata ali naš oddelek za družbeni standard.

Drugi sklep pravi, da bo delavski svet preko naših delegatov v občinski skupščini skušal vplivati, da bi bili organi javne varnosti in organi pravosodja bolj aktivni in hitri pri postopku izselitve iz nasilno pridobljenih stanovanj.

S tretjim sklepom pa je delavski svet skušal zagotoviti, da bi pri bodočem reševanju stanovanjskega vprašanja tistim delavcem, ki se nasilno vselijo, upoštevali njihovo skrajno neprimerno ravnanje.

M. M.

PROBLEMATIKA TRANSPORTA

Razgovor s tovarišem Boškom Zaklanom

Transport v delovni organizaciji je ena od zelo pomembnih dejavnosti za nemoten potek proizvodnje in prodaje gotovih izdelkov. V modernih podjetjih transportu namenijo posebno skrb, saj so dragi stroji neizkoriščeni, če do njih ne poteka neprekinjen transport. O transportu naploh in o internem transportu posebej so izdelane študije, o tem obstaja obsežna strokovna literatura in se za to usposablja ustrezni strokovni kadri. Zato naj bo teh nekaj vrstic zgolj uvod v razgovor s tovarišem Boškom Zaklanom, vodjem oddelka Transport v sektorju storitvenih dejavnosti.

Tov. Zaklan, kako je v Savi organiziran notranji in zunanji transport? (Razmestitev prevoznih sredstev po tozidih oz. enotah, savski in zunanji tovarnjaki).

Transport je razdeljen na vozila in viličarje. Viličarji so razporejeni po oddelkih in je 23 delovnih mest, na katerih bi moralo delati 34 delavcev (v treh izmenah). Vozila so vsa za lokalni prevoz, prevažamo surovine s postaje in tudi gotove izdelke na postajo. Skrbimo tudi za nabavo rezervnih delov na področju cele Slovenije z našimi poltovornimi vozili.

Kakšen — kvalitetni in kvantitetni vozni park ima Sava?

(Majhno število vozil, stara vozila?)

Oddelke Transporta ima 6 vozil (5 ton)

4 vozila (2 toni)

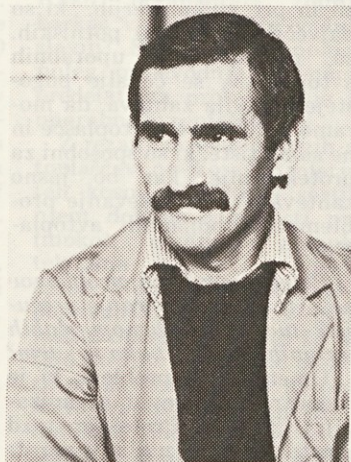
1 osebno vozilo

Povprečna starost vozil je 13 let in pol, viličarjev pa 8 let. (Npr. vozilo št. 10-57 je staro 21 let.)

Stro vozilo se ne isplača popravljati. Stroški popravila so veliki. Vozilo KR 10-57 je bilo letos na popravilu skoraj 3 mesece. Popravilo je stalo okrog 13 milijonov dinarjev; ko je bilo vozilo na popravilu smo naročili pri Vektorju vozilo, katerega usluga za to obdobje je stala okrog 9 milijonov. Vse skupaj je torej stalo 22 milijonov, novo vozilo pa stane 25 milijonov dinarjev.

Kakšni problemi se poleg iztrošenosti strojnega parka pojavljajo v vašem oddelku? (Fluktuacija, nižji OD, poškodbe, bolezni?)

Problem fluktuacije v Transportu je zelo velik; težko je dobiti transportne delavce, potem voznike viličarjev, z vozniki tovarnih vozil pa ni toliko problemov. Razlog za

veliko fluktuacijo so nizki OD in slabi pogoji dela. Večkrat se dela v slabih vremenskih pogojih in tudi do 16. ali 17. ure popoldne.

Glede na pomen transporta — kakšna in kolikšna je pomoč vašemu oddelku?

Transport je pomembna dejavnost za tovarna in mislim, da bi bilo treba posvetiti več pozornosti ljudem in strojem. Pomoči transportnemu oddelku ni.

Na kakšen način in kje se odraža vsa problematika transporta, ki si jo opisal?

Problematika transporta se najbolj odraža v primerih, ko se vsi, ki hočejo uslugo transporta, zagovarjajo s proizvodnjo. Nihče ne želi čakati par minut, vsi želijo takoj narejeno uslugo. Včasih se zgodi, da mora nekdo počakati 1 uro, nekdo pa izsili takojšen prevoz. Če nekaj ni narejenega se izgovarjajo na transport, čeprav vsi v oddelku vemo, da moramo narediti vse, kar od nas želijo.

Kaj misliš, kaj je treba nemudoma narediti, da se

razmere uredijo, da bo transport »dal od sebe« kar mora in da se končno uredi tudi pogoji in položaj delavcev oddelka Transport?

Moje mnenje je, da je nujno treba izboljšati pogoje dela z nabavo novih vozil in viličarjev, vendar ne vsa naenkrat, pač pa postopoma.

Predstavljamo
vam

JANEZ KOCBEK

Poznamo in srečujemo ga, vendar vemo o njem le malo. Sodelavci ga poznajo bolje, čeprav ga srečujejo le na začetku in koncu izmene. Takšna je narava njegovega dela. Vsako jutro sede v zeleno zastavo 1300 in se odpelje na določeno relacijo. Njegovo delo je vožnja, njegovo delovno mesto pa je na cestah vseh vrst, določenimi vnaprej. Toliko makadama, toliko asfalta, toliko tlakovanih cest. In tako dan za dnem, vsak dan 400 km.

Da bi ga spoznali tudi vi, sem se odločil za krajši razgovor z njim.

»Janez, kakšno je tvoje delo?«

»Delam v preizkusni postaji. Na odločbi piše, da sem preizkuševalec I, drugače pa mi tudi pravijo preizkusni voznik, leteči norec, kamikaza itd. Tudi vi ste me mogoče hoteli tako imenovati, zato dovolite, da vam vsaj malo opišem svoje delo in vam s tem razbijem predstavo o mojem delu.

Glavna delovna naloga je vožnja in to vsak dan 400 km, ki pa jo v 8 urah lahko izpolnite, če delo opravljate z zadovoljstvom. Če računate, da greste lahko še na malico, je treba voziti poprečno 60 km/uro. No, za naš promet in ceste to ni tako majhna hitrost, toda gre. Proge so različne (Štajerska, Dolenjska, Primorska), tako da lahko vsak dan malicaš pri drugi »kelnarici«. Štopark ne pobiram, pa naj bodo še tako lahke peresne kategorije. Avtomobil je namreč obtežen s svincom, tako da je z preizkuševalcem polno obtežen. Vsak avtomobil ima tudi tehograf z diagramom, ki ga tehnolog vsak dan zamenja. Poleg vožnje je treba skrbeti še za pravičen pritisk v gumah, opozarjati in beležiti napake in spremembe na avtoplaščih, ki nastanejo med vožnjo, redno menjavati kolesa na vozilu po zahtevi preizkusa. Skrbim tudi da je vozilo vedno v brezhibnem stanju.

»Ali si s svojim delom zadovoljen?«

»Vsako delo ima svoje dobre in slabe strani. Z delom sem zadovoljen, čeprav sem vsak dan na cesti kot konjska figa. Res je, da imam večje možnosti, da se mi kaj zgodi, da se ponesrečim, ubijem, toda če pomislim, še vedno največ ljudi umre v postelji. Delo

Menim, da v naših razmerah obstajajo velike možnosti prihranka sredstev za ureditev boljšega transporta. V Savi pa dela tudi precej zasebnih prevoznikov za velike vsote denarja, čeprav bi te prevoze večinoma lahko sami opravili (to velja predvsem za lokalne prevoze).

»Kaj te pri delu moti?«

»Trenutno imamo v preizkusni postaji dva avtomobila zastava 1300. To sta udobna, močna avtomobila. Vse je lepo in prav, samo nikoli ne veš, če boš s temi avtomobili lahko prišel nazaj v Kranj. Tako površno in malomarno izdelanih vozil še nisem vozil in to me moti. Upam, da sta ta dva avtomobila res iz ponesrečene serije, saj jih drugače pri nas ne bi nihče kupoval.

»Kako rešujete nastale probleme?«

»Problemov v preizkusni postaji praktično ni. Vsi se dobro razumemo, če je treba pa drug drugemu pomagamo. Če pa kaj nastane, se pogovorimo med seboj in potem tov. Čebašek, naš vodja, to uredi.

»Imaš kakšno posebno željo?«

»Želje ima vsak, mi pa smo velik kolektiv in težko je vsakemu ustreči. Moja želja je, da bi delal samo v dopoldanskem turnusu, saj nisem Kranjčan in imam zelo neugodne zveze s Kranjem. Glede osebnih dohodkov pa računam, da bo po novem analitskem ocenjevanju boljše.

»Na koncu pa še eno vprašanje. Kaj meniš o prometu na naših cestah?«

»O prometu bi se dalo marsikaj povedati. Ceste so slabe, ozke, stare, avtomobilov pa vsak dan več. Nekaj je treba ukreniti, saj gradnja novih cest poteka prepočasi. Mogoče smo krivci tudi vozniki, najbolj pa tisti počasneži, ki vlečejo kolone ali pa »spijo« pred semaforjem.

L. M.

PROBLEMI SO, REŠITVE TUDI...

(Nadaljevanje s 1. strani)

Razgovor se je vrtel predvsem okoli perečega problema odpadnih gum, ki pa že dolgo ni več le problem delovne organizacije Kemična tovarna Moste — Protektor. Sicer pa je bolje, da prisluhnemo mojim sogovornikom, ki so nam povedali naslednje:

Kaj je odpadna guma in kakšne količine odpadne gume se pojavljajo?

Za odpadno gumo smatramo vso avtopnevmatiko, oziroma avtoplašče, ki jih izrabljene demontiramo z vozil. Največ gumijastega odpadnega materiala predstavljajo odpadni avtoplašči. Ocenjuje se, da je danes v SFRJ okoli 140 tisoč ton odpadnih avtoplaščev. Leta 1980 pa jih bo že okoli 200 tisoč ton.

Velika količina odpadne gume se pojavlja v obliki najraznovrstnejših gumeno-tehničnih izdelkov in obutve (transportni trakovi, cevi, klinasti jermeni, razni gumeni tehnični izdelki za avtomobilsko industrijo, bele tehnike itd.) Ta kategorija odpadne gume ima manjši volumen in tudi težo v primerjavi z avtoplašči, zato jo najdemo v glavnem med komunalnimi odpadki.

Opadni avtoplašči so zelo različne teže, (od 5 do nekaj sto kg, in imajo do 2 m v premeru). Najdemo jih vsepovsod in kot taki kvarijo izgled mestom in onesnažujejo človekovo sredino.

Iz tega lahko zaključimo, da odpadni avtoplašči postajajo velik problem, ki zahteva hitro reševanje. Kot odpadek so namreč izredno trdovratni, zaradi svoje oblike zavzemajo mnogo prostora.

Z zakopavanjem se jih ne znebimo, saj je tak teren trajno uničen, s svojim izgledom pa vse prej kot koristijo izgledu okolja.

Kakšne so možnosti uporabe odpadnih avtoplaščev?

V avtoplašču je maksimalno 60 % gume, ostalo pa pred-

stavlja tekstil in jeklo. V svetu so se razvile naslednje tehnologije predelave odpadne gume, ki za surovino uporabljajo izključno odpadne avtoplašče:

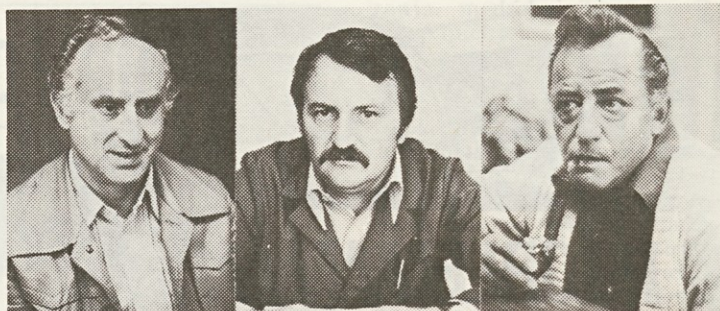
- obnavljanje (protektiranje) avtoplaščev
- proizvodnja regenerata
- proizvodnja gumenega prahu — granulacija
- proizvodnja hidroizolacijskih folij
- proizvodnja plošč za športne terene
- proizvodnja asfaltnih zmesi za izdelavo cest
- piroliza gume
- guma kot gorivo

Katere avtoplašče torej lahko obnovite?

Obnovimo lahko samo tiste avtoplašče, ki so v predhodni uporabi ostali brez večjih poškodb. Odstotek obnovljenih avtoplaščev je v industrijsko razvitih deželah zelo visok, saj pri posameznih vrstah obnavljajo do 70 % avtoplaščev. Ta odstotek je pri nas še zelo majhen in znaša 5 do 6 %.

Razlog za tako situacijo je poleg slabih cest, neenakomernosti in slabše kvalitete domačih avtoplaščev in kulture voznikov treba iskati v situaciji, ki vlada danes na področju zbiranja in obnavljanja avtoplaščev.

Zaradi visokih stroškov zbiranja in transporta in glede na ugotovitev, da je pri nas ca. 85 % avtoplaščev komercialno neuporabnih, delovne organizacije, ki se ukvarjajo z zbiranjem odpadnih surovin, nimajo ekonomskega interesa za zbiranje avtoplaščev. Poleg tega se pri odpadnih avtoplaščih pojavi problem odlaganja. Kot primer naj navedemo pri-

V razgovoru so sodelovali: Pavel Pleteršek, Franc Šilc in direktor delovne organizacije Marjan Perpar.

mer, s katerim se je soočila delovna organizacija KTM — Protektor, članici SOZD Sava Kranj: Pred več kot dvema letoma nam je Komunalno podjetje »Snaga« sporočilo, da ne more več odvažati celih odpadnih avtoplaščev, temveč jih moramo razrezati vsaj na štiri kose. Možnosti za razrez avtoplaščev nimamo, zato se nam nabira gora odpadnih avtoplaščev. Količino le-teh ocenjujemo na več kot **150.000 kosov**. Pri delovnih organizacijah, ki imajo večje število vozil in pri vulkanizerjih, ki so največji dobavitelji potniških, za protektiranje uporabnih avtoplaščev, se čedalje pogosteje pojavlja zahteva, da moramo pobrati vse avtoplašče in ne samo tiste, ki so sposobni za protektiranje, kar bo jasno zahtevalo hitro reševanje problematike odpadnih avtoplaščev.

Poleg omenjenih problemov se v tozd Protektiranje srečujete tudi s problemom slabih strojnih naprav, kako je s tem?

Omenili smo problem, ki je trenutno v delovni organizaciji KTM — Protektor tozd Protektiranje, najbolj pereč: Kam z avtoplašči, ki so za protektiranje neuporabni? S problematiko protektiranja in zbiranja karkas (avtoplaščev) imamo v naši delovni organizaciji 30-letne izkušnje, zato navajamo nekaj podatkov o naši dejavnosti, ki jo opravlja tozd Protektiranje. Tozd Protektiranje se je razvila iz Obrtnega podjetja »Protektor«, ustanovljenega leta 1947. Začeli smo z nekaj tisoč protektiranih avtoplaščev letno, leta 1972 pa smo obnovili 33 tisoč avtoplaščev.

Leta 1973 je bila zamenjana celotna dotrajana strojna oprema z novo, tako da danes protektiramo avtoplašče na takih strojih in s tako tehnologijo kot v razvitih deželah. Leta 1973 smo obnovili že 76 tisoč avtoplaščev, v lanskem letu pa 120 tisoč avtoplaščev in smo tako največji obnavljalec avtoplaščev v državi.

Pred dvemi — tremi leti smo imeli velike težave v proizvodnji zaradi pomanjkanja obrabljenih avtoplaščev — karkas. To danes ni več problem, saj smo si z lastno odkupnoprodajno mrežo uspeli zagotoviti

zadostno število obnovljenih avtoplaščev, tako da imamo nekaterih dimenzij celo preveč.

Pred leti ni bilo problemov s prodajo obnovljenih avtoplaščev. Le-ti so se pojavili v lanskem letu, ko je proizvodnja novih avtoplaščev izredno narasla, mi pa moramo zaradi spremenjenih davčnih instrumentov plačevati enako stopnjo prometnega davka kot proizvajalci nove pnevmatike, to je 25,5 %. Visoki stroški zbiranja karkas, nižji odstotek izplena, pobiranja vseh obrabljenih avtoplaščev, naraščanje cen tekalne površine in ne najboljši izbor kalupov so povzročili, da je razlika v ceni med novim in obnovljenim avtoplaščem postala **premajhna** in cena kot taka nezanimiva za kupca.

Iz teh razlogov je tozd Protektiranje leta 1977 zaključila z minimalnim ostankom dohodka in še to iz naslova »izrednega prihodka«, letos ob četrtrletju in ob polletju pa je izkazal izgubo.

Glede na ta negativni rezultat so bili sprejeti ukrepi, da se prodaja izboljša. V teku je akcija, da se celotna prodajna funkcija naše delovne organizacije prenese v delovno organizacijo Sava Commerce, ki je tudi v SOZD Sava Kranj.

Naročili smo stroj za nanašanje nove tekalne površine, kar bo pocenilo proizvodnjo. Z novimi kalupi bomo popestrili naš proizvodni program in trgu tako nudili kvalitetnejše avtoplašče. Še vedno pa ostane odprto vprašanje visoke stopnje prometnega davka, saj tak sistem obdavčenja ne stimulira proizvajalca. Tako visoka stopnja davka je eden od razlogov, ki postavljajo industrijo obnavljanja pred dilemo, ali se obnavljanje avtoplaščev sploh še splača.

Kolikšne so perspektive in nadaljnji razvoj tozda Protektiranja?

Kljub težavam, ki smo jih navedli, pričakujemo da bo družbena skupnost uvidela, da je obnavljanje avtoplaščev zaradi uporabe sicer odpadne surovine še kako koristno, saj letno pri sedanjem obsegu proizvodnje prihranimo družbi več starih milijard.

Tu ne štejemo deviznega prihranka, ki tudi znaša vsaj toliko, saj obnovimo karkaso, v katero so že vgrajene drage surovine. Poleg prihranjenega denarja pa k temu lahko prištejemo, da pri današnji proizvodnji poberejo preko 200 tisoč karkas, ki bi končale tako kot danes žal že vse preveč obrabljanih avtoplaščev, to je po gozdovih in jarkih, skratka tam, kjer jim ni prostora.

Zaenkrat se ta količina odpadnih karkas zbira v Kemični tovarni Moste – Protektor, vendar to ni trajna rešitev. Zato pričakujemo, da bomo z družbeno pomočjo le dobili ustrezne stroje, s katerimi bomo iz odpadnih avtoplaščev proizvajali nove proizvode.

Vemo, da se s protektiranjem podaljša življenska doba avtoplašča, s čimer se prihrani veliko denarja, vendar pa se zavedamo, da je število protektiranja omejeno: potniški avtoplašč obnovimo samo enkrat, tovarni pa do trikrat, tako da se avtoplašč slej ko prej spet pojavi kot odpadki, ki marsikdaj obleži kjerkoli.

Motorizacija hitro narašča: po študiji Marketinga delovne organizacije Sava bo leta 1980 v Jugoslaviji potrebnih 5,8 milijonov potniških avtoplaščev in 1,3 milijonov tovarnih avtoplaščev. Od te količine naj bi bilo 10,4 obnovljenih potniških avtoplaščev, kar je sicer več kot 600 tisoč avtoplaščev, oziroma 260 tisoč letno.

Za ilustracijo naj povemo, da so ti odstotki v primerjavi z drugimi državami zelo nizki, saj tuji viri navajajo, da je obnovljen vsaj vsak četrti potniški avtoplašč, pri tovarnih pa vsak drugi (Nemčija, Italija, Avstrija).

Ob priključitvi v SOZD Sava Kranj del za protektiranje neuporabnih avtoplaščev pošiljamo delovni organizaciji Ruma, ki je tudi v sklopu SOZD Sava, vendar ta zaenkrat uporablja samo tovarne diagonalne avtoplašče. V svetu ca. 10 % odpadnih gum uporabljajo za proizvodnjo regenerata, vendar pa je prodaja omejena zaradi visoke cene, ki je posledica visokih stroškov proizvodnje. Tozdr Regenerat v Rumi planira razširitev proizvodnje, tako, da bodo letos proizvedli 18 tisoč ton regenerata. To pa je za 1,3 milijone avtoplaščev še vedno malo.

Kot vidimo, se vsako leto večja število odpadnih avtoplaščev in jasno je, da se tozdr Protektiranje z 80 zaposlenimi ne more sam spopasti s tem perečim problemom. V tujini je na primer treba plačati za to, da lahko oddaš izrabljene avtoplašče na za to določeno mesto, od koder jih pošiljajo v zbirne centre. Tam jih sortirajo in jim določijo nadaljnjo uporabo. Deželna vlada Bavarske je rezervirala ogromen prostor, kjer so gume vskladi-

ščene. V Avstriji dobi lastnik linije za granulacijo od vsakega avtoplašča določen znesek, s čimer krije stroške zbiranja in proizvodnje granulata. Naša delovna organizacija pa obrabljen avtoplašč odkupi za 15 do 20 dinarjev za potniški in 100 do 120 dinarjev za tovarni avtoplašč. Ob tem in ob 25 % prometnem davku je jasno, da cena obnovljenega avtoplašča ni konkurenčna novemu. Tudi na to bodo morali pomisliti ustrežni družbeni faktorji, ko se bo Slovenija, pa tudi cela Jugoslavija srečala s problemom odpadnih avtoplaščev. Jasno je, da rešitve, pa še neekonomске povrhu, ne morejo prevzeti na pleča posamezne delovne organizacije.

Omenili smo do sedaj poznane načine predelave odpadne gume, od tega podrobneje obnavljanje (protektiranje) avtoplaščev. Na kratko bi opisali še ostale tehnologije, saj bomo tako lažje prišli do odgovora na naslednja vprašanja: Kakšna je perspektiva protektiranja ob ogromni surovinski bazi in s tem Tozdr Protektiranje? Kako organizirati zbiranje karkas v Sloveniji in v Jugoslaviji? S kakšno tehnologijo poleg proizvodnje regenerata predelati za protektiranje neuporabne avtoplašče?

Z rezanjem neuporabnih avtoplaščev na kose, z mletjem teh kosov in nato s sortiranjem dobimo gumijasti prah (moko), gumijast granulati, tekstilna vlakna in jekleni zdrob. Gumijasto moko lahko ponovno uporabimo v gumijastih zmesih in danes že mešajo do 10 % gumijaste moke v zmesi za obnavljanje avtoplaščev, pri nekaterih zmesih za tehnične izdelke pa je ta odstotek še višji. Gumijeva moka se uporablja tudi v proizvodnji hidroizolacijskih folij. Gumijasti prah in granulati sta uporabna v proizvodnji tal za športne terene in za tla na živinskih farmah.

Največji porabnik granulata pa bo očitno proizvodnja asfaltnih zmesi za ceste, saj so poizkusi pokazali odlične rezultate. Poizkusi uporabe odpadnih avtoplaščev s pirolizo so dali določene tehnološke rešitve, je pa ekonomska opravičenost še bolj vprašljiva kot pri prejšnjih postopkih.

Guma ima kot kurivo visoko kalorično vrednost, vendar pa so za tako kurjenje z le-to potrebne specialne rešetke in varnostni ukrepi, tako da zaenkrat ta metoda ni našla širše uporabnosti. Zaradi možnosti onesnaževanja zraka bi bili namreč potrebni dragi filtri.

Po analizi vseh dosedaj znanih tehnologij je očitno najprimernejša nadaljna uporaba za protektiranje neuporabnih avtoplaščev proizvodnja gumene moke, granulata, tekstilnih vlaken in jeklenega zdroba.

Že prej smo omenili, da bo leta 1980 v Jugoslaviji ca. 7 milijonov kosov različnih avtoplaščev, to je okoli 200.000 ton. Od te količine bo ca. 20.000 predelanih v regenerat, vsa ostala količina pa nam bo na razpolago, če jo bomo znali zbrati. Pri tem ne smemo gledati samo prvih finančnih rezultatov, ampak problematiko obnovljenih avtoplaščev kot celoto, ki pri smotrni predelavi lahko celotni družbi prihrani ogromno denarja ob istočasnem čiščenju okolja.

Nadaljnji razvoj tozdr Protektiranje bo temeljil na razširjenju kapacitet za protektiranje. V prvi vrsti je tu tako imenovano »hladno« protektiranje. Z modernizacijo toplega postopka protektiranja na novem brizgalno-oblagalnem stroju bomo uporabljali tekalno površino iz »Save« Kranj, tako da bo kvaliteta tekalne površine dosegla kvaliteto Savskih oziroma Semperitovih avtoplaščev.

Današnje obnavljanje opravljamo na dveh lokacijah, kar povečuje proizvodne stroške, zato je nujna postavitev nove protektirnice na lokaciji Kemične Moste (Ob železnici 14), to je na prostoru, kjer sedaj odlagamo za protektiranje neuporabne avtoplašče. Ta prostor se hitro polni, zato zahteva reševanje tega problema hitre ukrepe.

Ogromno goro gum moramo pred gradnjo nove protektirnice odstraniti. Odločili smo se za granulacijo, saj bomo z gumijasto moko in granulatom pokrili potrebe zainteresiranih domačih in tujih porabnikov. V sklopu naše delovne organizacije oziroma SOZD-a Sava bi bila smotrna izdelava stisnjenih plošč, kar bo predmet nadaljnjega dogovarjanja. Prepričani smo, da se tozdr Protektiranje v sklopu SOZD-Sava in s pomočjo širše družbene skupnosti lahko vključi v reševanje problematike odpadnih gum v SR Sloveniji in Jugoslaviji.

Najbrže predvidevate ukrepe za ureditev celotne problematike odpadnih avtoplaščev, kateri ukrepi so to?

1. Republiški komite za varstvo okolja naj bi organiziral izdelavo študije problematike v zvezi z odpadno gumo za področje SRS.

2. Imenuje naj se iniciativno skupino za uresničitev programa rešitve problema odpadnih gum. V tej skupini bi morali biti predstavniki Komiteja za varstvo okolja, Gospodarske zbornice, Sava Kranj in uporabniki produktov predelave odpadne gume, pri financiranju pa tudi banka.

3. Skleniti bi morali družbeni dogovor o zbiranju gumijastih odpadkov in razširiti zbiranje na Komunalna podjetja.

4. Razvojne programe Tozdr Protektiranje vključiti v prednostne programe srednjeročnega obdobja 1981–1985 za SR Slovenijo.

5. S sistemskimi ukrepi (zlasti ukinitvijo prometnega davka) znižati ceno obnovljenim avtoplaščem in tako povečati razliko v ceni med starim in novim avtoplaščem.

6. Čimprej izdelati predvidene programe tozdr Protektiranje, tako da bi program granulacije realizirali predno bo prostor za KTM – Protektor popolnoma poln.

7. S stalno vzgojno akcijo (že od osnovne šole) vplivati na razvijanje čuta za ohranitev človekovega okolja.

Za zaključek pa še to:

Na kratko smo želeli predstaviti problematiko odpadnih avtoplaščev pri nas in v svetu. V naši delovni organizaciji se s to problematiko otepati pri reševanju problematike tozdr Protektiranje, ki je od čiste obrtniške dejavnosti prvi v Jugoslaviji začel z industrijskim obnavljanjem. Žal pri delu ni vedno naletel na pomoč družbe, zato upravičeno pričakujemo, da nam bo širša družbena skupnost pomagala, saj je odpadna guma nedvomno širši družbeni problem, ki danes postaja problem vsega človeštva. Ne moremo pričakovati, da se bo z njim lahko uspešno spopadla posamezna delovna organizacija brez uspešne pomoči.

L. M.

S KNJIŽNIH POLIC

Knjiga je bila že od nekdaj vir znanja, človečnosti, modrosti in sredstvo za medsebojno spoznavanje in zblíževanje, čeprav so jo včasih tudi zlorabljali. Dobra knjiga... ni nikoli ostala last zgolj ene same države ali naroda... Taka knjiga je del kulturne zakladnice in last vsega človeštva

Josip Broz Tito

Josip Broz Tito izbor iz del

Izbor iz del Josipa Broza Tita je skupna izdaja tehle jugoslovanskih založb: Svi-jetlost — Sarajevo, Držav-na založba Slovenije — Ljubljana, Mladost — Za-greb, Prosveta — Beograd, Pobjeda — Titograd, Ma-tica srpska — Novi Sad, misla — Skopje.

Osrednje teme iz celot-nega avtorjevega opusa so zajete v naslednjih petih knjigah:

1. Referati na kongresih in konferencah KPJ in ZKJ
2. Delavski razred in Zveza komunistov Jugosla-vije 1926 — 1977
3. Nacionalno vprašanje in revolucija
4. Samoupravljanje
5. Jugoslavija v boju za

neodvisnost in neuvršče-nost

Dela tovariša Tita so temeljni ustvarjalni prispe-vek k marksistični misli, najpopolnejši in najmoč-nejši izraz idejnopoličnih in zgodovinskih izkušenj in prakse našega komunistič-nega gibanja ter njegovega boja za revolucionarno pre-obrazbo družbe in zgradi-tev samoupravnega socia-lizma. Hkrati pa ima Titovo delo daljnosežen, svetovni pomen v boju delavskega razreda in vseh naprednih sil za neodvisnost, ena-kopravnost, neuvrščenost in socializem.

Cena kompleta je 750 din, posamezne knjige pa 165 din.

Tito na Kitajskem

V koprodukciji z Jugo-slovansko revijo (Beograd) in Vukom Karadžićem (Beograd) je pripravila Državna založba Slovenije reprezentativno fotomono-grafijo Tito na Kitajskem. Knjiga govori o velikem zgodovinskem dogodku, o prvem obisku našega predsednika na Kitajskem, o izjemnih prizorih, ko so nazdravljali prijateljstvu obeh delež in njunih naro-

dov in skupnemu boju za ohranitev neodvisnosti. A knjiga ni posvečena samo tem nepozabnim trenut-kom: to je le uvod v raz-košno opremljeno fotomo-nografijo, ki je s svojim največjim delom posvečena Kitajski.

Knjiga, ki ima 88 strani velikega formata (25,5 × 20,5 cm), prinaša tudi zem-ljevid Kitajske.

Cena knjige je 300 din

Edvard Kardelj: Svobodno združeno delo

V delu so nadrobno raz-členjeni družbenoekonom-ski odnosi v združenem delu, med katerimi obrav-na pisec tudi vprašanja minulega dela, povezova-nja proizvodne in prometne sfere ter vlogo potrošnikov, samoupravno interesno po-vezovanje v materialni pro-izvodnji in povezovanje sa-mostojnega osebnega dela v sistemu samoupravnega združenega dela.

Knjigo priporočamo

vsem, ki jim je kot proiz-vajalcem, delegatom, druž-benim delavcem v našem sistemu socialistične samo-upravne demokracije za-upana dolžnost in pravica dan za dnem odločati, saj jim bo to delo zanesljivo pomagalo pri ustvarjalnem uresničevanju principov naše samoupravne socia-listične družbe v konkretni, vsakodnevni akciji.

Br. 160 din, vez. 200 din

Zbirka neuvrščenih

Nova zbirka »Neuvršče-ni« zajema zapleteno pro-blematiko, predvsem go-spodarsko, s katero se morajo ukvarjati neuvr-ščene države v svojem raz-voju.

Ivan Bratko: Okrogla miza

Br. 75 din

Marko Vrhunec: Boj za mednarodno gospodarsko ureditev

Br. 65 din

Enthony Sampson: Sedem sester

Jean Ziegler: Neoporečna Švica?

Br. 120 din

Cena kompleta štirih pa jih lahko naročite pri knjig je 330 din Državni založbi Slovenije,

Knjige lahko kupite v knjižni oddelek, Mestni vseh knjigarnah, na obroke trg 26, Ljubljana.

TOVARIŠKO SREČANJE SAVSKIH UPOKOJENCEV

Na slavnostnem koncertu, ki so ga imeli krvodajalci v kinu Center se je zbralo precejšnje število savskih upo-kojencev. Kar veseli smo bili tega snidenja in se med drugim pomenili tudi za izlet. Ker so za organizacijo izle-ta zadolžili prav mene, sem takoj ukrenila vse potrebno. Da bi bili upokojenci obveščeni, sem zaprosila glavnega urednika tovarniškega glasila, tov. Štularja, za objavo v časopisu. Prijazni uslužbenci v savski trgovini so pre-vezeli vpisovanje in vplačevanje prispevkov za izlet. Vse je steklo lepo in na prvi izlet smo odšli 20. 7. 1978 izpred hotela Creina.

Krenili smo ob 6.30 proti Ljubljani. Najprej smo se ustavili na Muljavi in si ogledali muzej v rojstni hiši slo-venskega pisatelja Josipa Jurčiča. Odtod smo krenili do spomenika padlim za svobodo v Žužemberku. Tovariši iz tega kraja so nas seznanili, kako so potekale zadnje borbe za osvoboditev mesta.

Nato smo se odpeljali v Novo mesto, kjer smo si ogledali tovarno zdravil Krka. Prijazne farmacevtke so nas popeljale skozi obrate in nas seznanile s potekom nji-hovega dela. Še prijazno slovo in stisk rok in že smo pohi-teli na kosilo v Dolenjo storo vas v gostilno Pri Zagorcu. Bili smo izredno gostoljubno sprejeti in bi to gostilno pri-poročala tudi ostalim nekdanjim sodelavcem, ki hodijo na izlete. Po izdatnem kosilu smo nadaljevali pot v Čateške toplice in s kopanjem posušili zadnji del izleta. Na poti domov smo sklenili, da bomo organizirali še en izlet. Na vsej poti nas je spremljala prelepa slovenska pesem. Da je bilo vzdušje še prijetnejše, je poskrbel naš šofer, bivši sodelavec Alojz Jelovčan.

Naš drugi izlet je bil 20. 9. 1978 v Belo Krajino. Ko smo se zjutraj zbrali pred hotelom Creina smo se plaho ozirali v oblake, vendar se je vreme po jutranji megli spremenilo v lep sončen dan. V Metliki smo si najprej ogledali muzej in mesto, nato smo se odpeljali v belokranjsko trikotazno tovarno Beti. Prijazni vodič nas je popeljal skozi cel obrat tovarne, ki je zelo zanimiva. Videli smo vse od izdelave blaga do ročne izdelave razne konfekcije. Po večjem naku-pu v tovarniški trgovini smo odšli na kosilo K grozdu, kjer smo bili dobro postreženi. Nato smo se na poti domov mi-mogrede kopali v Dolenjskih toplicah. Tudi na tem izletu je bila izražena želja, da bi šli še na tretji izlet in to ta-krat, ko bo že novo vino. Verjetno bo to sredi novembra.

Pajferf

Na osnovi 152. člena samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za razporejanje čistega dohodka in delitev za osebne dohodke delovne organizacije in na osnovi samoupravnih sporazumov o izobraževanju delavcev tozdov delovne organizacije delavski svet delovne organizacije Sava Kranj, Industrija gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov, z o. sub. o., dne 12. 10. 1978 sprejel

PRAVILNIK O OBRAČUNAVANJU HONORARJEV ZA VZGOJNO IZOBRAŽEVALNE STORITVE

Pravilnik določa izplačila honorarjev za naslednje storitve:

- storitve s področja poučevanja
- avtorska dela
- druge storitve

I. STORITVE S PODROČJA POUČEVANJA

1. člen
Predavateljem, ki poučujejo na Poklicni gumarski šoli. Šoli za gumarske delavce, Delovodski gumarski šoli, strokovnih tečajih, seminarjih in predavanjih, ki jih organizira Izobraževalni center, se izplača honorar za vsako efektivno uro poučevanja pri teoretičnem pouku (45 minut) in praktičnem pouku (60 min.)

2. člen
Izobraževalne naloge, za katere je potrebna vsakokratna predhodna in strokovna didaktična priprava, kot so predavanja, seminarji, tečaji ipd., se honorirajo po naslednjih kriterijih zahtevnosti:

1. Najzahtevnejše izobraževalne naloge, ki zahtevajo najvišjo strokovno usposobljenost stalno in intenzivno spremljanje stroke ter dobro poznavanje mejnih področij dela.

Izobraževalne naloge z ozko specializiranega področja na najvišji strokovni ravni.

Znanje se prenaša slušateljem visoke strokovne ravni, zato izobraževalna naloga zahteva visoko strokovno, andragoško in pedagoško usposobljenost predavatelja.

11. Zelo zahtevne izobraževalne naloge, ki zahtevajo visoko strokovno usposobljenost, nenehno spremljanje dognanj v stroki in dobro poznavanje mejnih področij dela.

Izobraževalne naloge s specializiranega področja določene stroke.

Znanje se prenaša slušateljem za pridobivanje oz. poglobljanje strokovnega ali družbenopolitičnega znanja, za kar se zahteva primerna visoka strokovna in andragoško-pedagoška usposobljenost predavatelja.

111. Zahtevne izobraževalne naloge, široka strokovna usposobljenost, tekoče spremljanje stroke, poznavanje mejnih področij dela ali specializirana znanja, določene stroke.

Znanje se prenaša slušateljem za pridobitev manj zahtevnega strokovnega in funkcionalnega znanja, za kar se zahteva primerna visoka strokovna in andragoško-pedagoška usposobljenost predavatelja.

IV. Izobraževalne naloge, ki zahtevajo strokovno ali široko poklicno usposobljenost, tekoče spremljanje stroke in ustrezno andragoško-pedagoško usposobljenost za prenašanje znanja.

Tabela za določanje višine honorarja po kriterijih zahtevnosti in času predavanj:

Kategorija zahtevnosti	A 50 %	ČAS	B 100 %
I.	75 točk		150 točk
II.	50 točk		100 točk
III.	40 točk		80 točk
IV.	30 točk		60 točk

Honorar pod oznako A se izplačuje predavateljem, ki predavajo med delovnim časom in osebni dohodek prejemaajo za delo iz delovnega razmerja v rednem delovnem času. Honorar za navedene predavatelje vsebuje le plačilo predhodne strokovne in didaktične priprave na predavanja. Honorar pod oznako B se izplačuje predavateljem, ki predavajo izven rednega delovnega časa oz. izgubljeni čas za delo in naloge rednega delovnega časa nadomestijo v okviru gibljivega delovnega časa, pri čemer jim v času predavanj v izobraževalnem centru ni potrebno upoštevati določb splošnih aktov o obvezni prisotnosti na svojem delovnem mestu.

3. člen
Predavatelju, ki ni član delovne organizacije Sava Kranj, delovne organizacije Sava Commerce ali delovne skupnosti sozda Sava, se lahko honorar povša zaradi enkratne prilagoditve teme predavanja ali zaradi večje zahtevnosti znanj za predavanje oz. za intelektualno storitev, vendar ne sme presegati 250 točk za uro dejanske aktivnosti.

4. člen
Razredniški posli v šolah za odrasle se vrednotijo mesečno s 110 točkami.

5. člen

Izpitno delo pri rednih šolskih in ostalih oblikah preverjanja strokovnega in funkcionalnega znanja se honorira

- priprava novih testnih vprašanj za preverjanje znanja (najmanj 15 vprašanj) 500 točk
- korektura in dopolnjevanje že obstoječih testnih vprašanj 150 točk
- korektura in ocenjevanje izpolnjenih testnih vprašanj (za 1 kandidata) 8 točk
- korektura pismenih nalog (za 1 kandidata) 30 točk
- sokorektura pismenih izpitnih nalog (za 1 kandidata) 8 točk
- nadzor pri pisanjih izpitnih (na uro) 45 točk
- ustni izpit (za 1 kandidata) 30 točk
- izpit iz praktičnega dela (za 1 kandidata) 40 točk

6. člen

Komisijsko delo pri izpiti se honorira (vse za 1 kandidata):

- predsednik izpitnega odbora 26 točk
- tajnik izpitnega odbora 26 točk
- predsednik komisije 22 točk

- izpraševalec — 30 točk
- zapisnikar — član 22 točk

7. člen

Evidenco o opravljenih notarnih urah vodi po šolski dokumentaciji ali ravnatelj šol, ali delavec Izobraževalnega centra, ki je zadolžen za določeno dejavnost in izdelava predlog obračuna za izplačilo honorarjev.

Evidenco o odsotnosti na delovnem mestu vodijo predavatelji na svoji registrirni uri v skladu z internimi predpisi o evidenci na delovnem mestu.

11. AVTORSKA DELA

8. člen

Avtorska dela so vsa dela v pisni obliki, ki služijo za redno, izredno in funkcionalno poučevanje v Izobraževalnem centru in v sodelovanju z Izobraževalnim centrom. Avtor predloži dela na osnovi naročila Izobraževalnega centra, natipkana v 3 izvodih. Honorar za avtorska dela iz 8., 9. in 10. člena se obračunava od avtorske pole, ki obsega 16 tipkanih strani (1 stran okoli 1875 znakov — 30 vrstic). Honorar je odvisen od zahtevnosti priprave in značaja avtorskih del, ki se ugotavlja po osnovi naslednje razdelitve:

- a) popravljene beležke za predavanja 800 točk
- b) popravljene beležke za predavanje, opremljene z grafičnimi ponazorili 950 točk
- c) strokovni članki za priročnike in druge publikacije 1100 točk
- č) učbenik-skripta iz predmeta, za katerega sicer obstajajo učne knjige za druge šole 1250 točk
- d) učbenik — skripta pod č), opremljen z grafičnimi ponazoritvami in metodnimi navodili 1400 točk
- e) priročnik za laboratorijske vaje oz. za pouk na del. mestu 1550 točk
- f) priročnik za laboratorijske vaje oz. za pouk na del. mestu, opremljen z navodili in nalogami 1700 točk
- g) učbenik iz predmeta, za katerega ni učnih knjig za druge šole 1850 točk
- h) učbenik pod g), opremljen z grafičnimi ponazorili in metodnimi navodili 2000 točk
- i) strokovni učbenik, opremljen z vsemi elementi sodobnega izobraževanja (grafični prikazi, testi, vprašanja itd) 2150 točk

9. člen

Recenzija avtorskih del

- recenzija teksta s strokovnega stališča s pisnim poročilom 120 točk
- recenzija teksta s strokovnega stališča s pisnim poročilom in predelavo posameznih delov teksta (spremembe v besedilu ali ponazoritvi gradiva, dopolnitve ali okrajšave) 350 točk

- recenzija teksta z metodno-didaktičnega stališča s pisnim poročilom 200 točk
- recenzija teksta z metodno-didaktičnega stališča s pisnim poročilom in predelavo posameznih delov teksta (spremembe v besedilu ali ponazoritvenem gradivu, dopolnitve ali okrajšave) 420 točk

10. člen

- jezikovni popravki — lektiranje jezikovno urejanje teksta brez večjih jezikovnih popravkov 200 točk
- jezikovno urejanje teksta z zahtevnejšimi jezikovnimi popravki 350 točk

III. DRUGE STORITVE

Tipkanje

11. člen

Osnova za honoriranje je tipkana stran (30 vrstic). Višina honorarja je odvisna od vrste prepisovanega teksta, in sicer:

- prepisovanje tipkanega ali tiskanega teksta 13 točk
- prepisovanje rokopisa 15 točk
- tipkanje tabel 19 točk
- risanje skic, shem 26 točk
- izdelava zidnih listov (upoštevati velikost tisk. barve in tekst) 50 do 200 točk

Prevajanje

Osnova za prevajanje je tipkana stran s 30 vrsticami. Višina honorarja je odvisna od vrsta jezika in je naslednja:

- 1. iz slovenskega jezika v tuj jezik 130 točk
- 2. iz tujega jezika v slov. jezik 130 točk
- 3. iz slovenskega jezika v slobohrvatski jezik
- a) za prevajanje osnutkov aktov in drugih tekstov večjega obsega, za katere se ne zahteva natančen prevod 40 točk
- b) za ostale zahtevnejše prevode 70 točk
- 4. iz slobohrvatskega jezika v slovenski jezik 30 točk
- a) kot pod 3 a 60 točk
- b) kot pod 3 b

13. člen

Vodenje ekskurziji

Honorar za strokovno vodenje ekskurzije v delovni organizaciji se izplačuje strokovno usposobljenim delavcem (uspešno opravljen tečaj v Izobraževalnem centru) in sicer za posamezno ekskurzijo 50 točk.

14. člen

Honorar se izplačuje poleg osebnega dohodka iz rednega delovnega razmerja, ki ga delavci prejemanjo na svojem delovnem mestu, in predstavlja plačilo za pripravo na ekskurzijo in dodatne obremenitve v času vodenja ekskurziji.

Delavcu Izobraževalnega centra se honorar za vodenje ekskurziji ne izplačuje, če ekskurzijo vodijo v okviru gibljivega delovnega časa.

IV. KONČNE DOLOČBE

15. člen

Vrednost točke v letu 1978 znaša 1 din. Vrednost točke za vsako prihodnje leto pa se določi z go. podanskim načrtom v skladu z gibanjem osebnih dohodkov. Predlog o vrednosti točke pripravi vodja Izobraževalni center v sodelovanju s kadrovskim sektorjem.

16. člen

Višino honorarja na osnovi določil tega pravilnika ugotavlja komisija, ki jo sestavljajo:

- vodja Izobraževalnega centra,
- ravnatelj šol,
- strokovnjak s področja, za katerega se dejavnost organizira,
- delavec Izobraževalnega centra, ki dejavnost organizira.

17. člen

Ta pravilnik je sprejet, ko ga v skladu s statutom delovne organizacije sprejme delavski svet delovne organizacije, in stopi v veljavo osmi dan po objavi.

Predsednik DS DO:
Frane Sirc, l.r.

TOMISLAV JANTOL, mr.

SLO IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

(Nadaljevanje s 1. strani)

gmatične, ponavljajo na specifičen način tudi v nacionalnih okvirih.

Anarhistične koncepcije o opravi redne vojske in vojaške organizacije so se pojavile še ne tako davno tudi v naši družbi, zlasti v šestdesetih letih, v času nacionalistične evforije. Pojavljale pa so se tudi liberalistične ideje o splošni ljudski vojski, o nadrazrednem značaju ljudske obrambe in države, ki ima, po takih naziranjih, edina lahko vojaškoobrambne kompetence.

Omeniti kaže tudi koncepcije nacionalističnega atavizma, ki so se zavzemale za tako imenovane »avtonomno-republiške« armade.

Razumljivo je, da so bile takšne koncepcije pri nas s samo prakso sistema SLO in družbene samozaščite popolnoma odklonjene, vendar pa se lahko v določenih pogojih, še zlasti ob morebitnih zastojih v razvoju samoupravnih odnosov, vnove pojavijo, tem bolj, ker se tudi v socialistični družbi lahko še vedno pojavljajo in krepijo socialna, nacionalna in podobna nasprotja oziroma se lahko v njej vnove pojavljajo in krepijo liberalistične, nacionalistične, dogmatično-etatistične in anarhistične ideje in koncepcije obrambne politike.

SLO IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA NISTA NEKAK POSEBEN ORGANIZEM – IZLOČEN IZ STRUKTURE DELA IN UPRAVLJANJA

Naš sistem SLO in družbene samozaščite izhaja – kot je znano – iz zasnove samoupravnega socializma in vsebuje glavne sestavne dele in značilnosti družbenih odnosov. Učinkovit sistem družbene samozaščite v rokah delavskega razreda in delovnih ljudi je lahko prav tako močno sredstvo za varstvo socialističnih vrednot pred vsemi uzurpacijami, ki se pojavljajo na ekonomskem, političnem ali kakšnem drugem področju družbenega življenja.

Vendar pa sistem SLO in družbene samozaščite ni zgolj odsev sistema samoupravnih odnosov, temveč je hkrati tudi dejavnik, ki lahko spodbuja razvoj samoupravljanja ali pa ga zavre. Če namreč sistem SLO in družbene samozaščite

ni organiziran in če ne deluje tako, kot ustreza sistemu samoupravnih proizvodnih in upravljaljskih odnosov, lahko postane resna zavora za razvoj samoupravljanja.

Eno bistvenih vprašanj sistema SLO in družbene samozaščite se nanaša na njegovo podružbljanje.

Namen podružbljanja tega sistema je, da bi sistem obrambnih in zaščitnih funkcij postal sestavni del vseh delovnih in upravljaljskih funkcij, ki jih upravljajo delovni ljudje, pri tem ko proizvajajo družbene dobrine in upravljajo družbene zadeve, ne pa nekak poseben organizem oziroma sistem organov in institucij, ki bi bile izločene iz strukture dela in upravljanja.

Proces podružbljanja je zato zahteven, zapleten, in sicer z gledišča individualnega oblikovanja zavesti in sposobnosti, ki jih morajo imeti posamezniki, da bi lahko uresničevali svojo vlogo glavnega subjekta obrambe in zaščite.

Zdi pa se nam, da je veliko lažje preobraziti družbene institucije kot pa zavest ljudi. Prav v tem tudi je posebna tehtnost procesa podružbljanja.

Naš sistem SLO in družbene samozaščite pozna tri vrste subjektov SLO in družbene samozaščite: (1) človeka posameznika kot delavca in občana, (2) samoupravne asociacije delovnih ljudi in (3) državne organe in organizacije.

Človek je bil in ostal glavni subjekt obrambe in s samim tem tudi glavni sestavni del sistema. To se kaže tako v pravicah in obveznostih, ki jih

ima delovni človek v sistemu SLO in družbene samozaščite, kot tudi v njegovi zavesti, volji in sposobnosti.

Človekove pravice in obveznosti, je lahko normirati, toda njegova zavest, volja in pripravljenost, da tudi dejansko deluje v skladu s svojimi pravicami in obveznostmi, se lahko oblikuje le z zelo zapletenimi procesi posredovanja, in sicer z vzgojnoizobraževalno aktivnostjo, ideološko stimulacijo in ustvarjenjem pogojev za njegovo osebno motiviranost.

Glede na to je pomembno, da spoznamo, kako se delovni človek objektivno pojavlja kot glavni subjekt sistema SLO in družbene samozaščite.

Njegov položaj glavnega dejavnika tega sistema se izraža tako v smotrih obrambe in zaščite (obramba in zaščita osebnoeksistenčnih, ekonomskih in političnih interesov in vrednot delovnega človeka) kot tudi v pravicah in obveznostih, ki jih ima delovni človek v sistemu obrambe in zaščite.

Pri tem deluje na tri načine (1) kot posameznik, (2) kot član svojih asociacij in (3) prek posebnih obrambnih in zaščitnih organov svoje skupnosti, nad katerimi ohranja nadzorstvo kot član politične skupnosti.

Odločitve s področja obrambe in zaščite sprejema delovni človek neposredno, nekatere pa tudi posredno, po samoupravnih organih in organih oblasti. Za odločanje o obrambi in zaščiti morajo veljati enaka načela kot za odločanje o drugih vprašanjih: vsako posredno odločanje mora temeljiti na delegatskem načelu.

Politiko obrambe in zaščite morajo torej oblikovati predstaviški organi samoupravljanja in oblasti, ne pa posebne službe in posamezniki. Nad tisto aktivnostjo na področju obrambe in zaščite, ki je ne opravlja sam, mora imeti delovni človek nenehno kontrolo.

POLITIKA OBRAMBE IN ZAŠČITE SE OBLIKUJE NA RAZLIČNIH MESTIH IN RAVNEH, BITI PA MORA ENOTNA

Politika obrambe in zaščite se kreira na različnih mestih in ravneh, toda biti mora enotna tako po ciljih kot tudi po aktivnostih. Slehera specifična odločitev in aktivnost kateregakoli organa mora biti usklajena z aktivnostmi drugih organov. Slehera neusklajenost v tem utegne povzročiti velik problem, o čemer nam pričajo številne analize in neposredne izkušnje.

Tako se npr. zelo pogostoma dogaja, da ob preverjanju tega, kakšno je stanje obrambe in zaščite v delovnih organizacijah, dva različna organa SLO in družbene samozaščite na ravni občine delujeta istočasno, ne da bi pri tem vedela drug za drugega!

Pogosto se tudi dogaja, da opravljajo različni organi, ki jim je naložena skrb za SLO in družbeno samozaščito, tudi razna taka dela (odkup, preiskrba itd.), ki bi jih povsem lahko opravljali tudi drugi, »redni« organi v sistemu proizvodnje in storitev.

Številni organi samoupravljanja, pa tudi družbenopolitične organizacije prekladajo svoje naloge s področja SLO in družbene samozaščite na pleča posebnih služb, ki jih oblikujejo v ta namen, kar ima celo kopico negativnih posledic.

Pri razvoju obrambne sposobnosti je odločilnega pomena delovanje družbenopolitičnih organizacij in drugih subjektivnih sil. Toda večina jih ne deluje ustrezno, tako da je vse njihovo delo pogostoma samo v tem, da organizirajo odbore in komisije za SLO in družbeno samozaščito, da občasno pišejo ali berejo poročila ipd., ne delujejo pa z vsakodnevnim idejno-političnim delom, ne oblikujejo obrambne zavesti in tudi ne usmerjajo aktivnosti vseh drugih subjektov SLO in družbene samozaščite v najaktualnejše naloge s tega področja.

Se nadaljuje

**Če opaziš požar,
a ga ne moreš
sam pogasiti,
obvesti
gasilce
ž(tel. 93)
ali milico
(tel. 92).**

KOLIKO ZAPOSLENIH V KRANJU

Od skupnosti za zaposlovanje smo dobili informacijo. Kratkoročna analiza zaposlenosti in zaposlovanja. Informacija je namenjena predvsem delavcem, ki se kakorkoli ukvarjajo s temi zadevami, zato smo bralcem Save pripravili le najbolj zanimive povzetke.

1.

Po podatkih regionalne zdravstvene skupnosti je bilo v maju zaposlenih v občini 30.484 delavcev, v juniju pa 30.556, od tega 14.837 ali 48,5 odstotka žensk.

V gospodarskih dejavnostih je bilo zaposlenih 25.843 ali 84,6 odstotkov delavcev, skupaj z zaposlenimi v zasebnem sektorju pa 86,6 odstotka. V negospodarskih jih je bilo 4068 ali 13,3 odstotka.

2.

V primerjavi z gorenjsko regijo je v Kranju nižji delež zaposlenih v industriji (Gorenjska 56 %), pa tudi nižji delež v celotnem gospodarstvu (Gorenjska 87 odstotkov). Višji je delež delavcev v družbenih dejavnostih (Gorenjska 11,3 odstotka), kar izvira tudi iz družbenoekonomske in geografsko politične vloge občine, ki predstavlja naravno regionalno središče, pa tudi dogovorjeni sedež večjih institucij.

Občina je nekaj nad slovenskim povprečjem, kar zadeva delež gospodarstva v zaposlenosti — V Sloveniji 84,7 odstotka skupaj z zaposlenimi v zasebnem sektorju. Visoko nad slovenskim povprečjem pa je v deležu industrije — Slovenija 46 odstotkov. Kljub višjemu deležu v primerjavi z ostalimi občinami v regiji, pa zaostaja za republiškim povprečjem zaposlenih v negospodarskih dejavnostih — Slovenija 15,3 odstotka.

V primerjavi s prvim polletjem preteklega leta se je zaposlenost v občini povečala za 2,1 odstotka (podatki za mesec maj iz analize — 2 odstotka). Zabeleženi indeks predstavlja doseganje planirane rasti po resoluciji o družbenoekonomskem razvoju občine za letošnje leto in ne ogroža kvalitete doseženih gospodarskih rezultatov. V gospodarskih dejavnostih je zabeleženi indeks porasta 1,5 odstotka v družbenem sektorju, če pa upoštevamo, da tudi zasebni sektor, kjer je indeks 107,7 spada na področje gospodarske dejavnosti, se spredaj navedena stopnja precej dvigne.

V negospodarskih področjih je skupni indeks porasta 105,3,

kar predstavlja precej večja gibanja od tistih v gospodarski sferi. Seveda pa to velja le za relativne premike, medtem ko so absolutni glede na nizek odstotek zaposlenosti v negospodarskih dejavnostih dosti manjši. Pozitivno je tudi dejstvo, da so porasti zabeleženi predvsem v zdravstvu in socialnem varstvu ter izobraževanju, znanosti, kulturi, torej na tistih področjih, ki predstavljajo pokrivanje naših skupnih potreb. Njihova širitev pomeni tudi povečevanje družbenega standarda in tendence k dvigu kulturne ter izobrazbene ravni občanov. To pa so hkrati cilji, ki jih postavljamo v različnih planskih in drugih dokumentih.

3. Novozaposleni

Delovne organizacije so v prvih treh mesecih na novo zaposlile 302 delavca, do konca prvega polletja pa 540. Te zaposlitve pomenijo dejanski priliv v delovni kontingent, ki nastaja kot rezultat razmer v ponudbi delavcev. Spremljamo ga po vrstah vpliva, stopnjah strokovnosti in poklicni strukturi.

4.

Med novozaposlenimi jih je 19,9 odstotka prišlo iz šol, 17,5 odstotka iz delovnih rezerv, 61,9 odstotka iz drugih republik in 2 ali 0,7 odstotka povratnikov iz tujine. Ženske so bile v teh zaposlitvah udeležene z 38,7 odstotka. Število novozaposlenih v prvih treh mesecih se je v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta dvignilo za 68,7 odstotka, do konca junija pa se je znižalo za 11,6 odstotka. Dvignil se je delež novozaposlenih iz drugih republik, ki je bil lani v tem času 58,8 odstotka. Sedanji delež je mnogo višji od republiškega povprečja — 47,5 odstotka. V primerjavi s Slovenijo je v naši občini in v celotni regiji nizek delež priliva iz šol, saj je bil v Sloveniji v tem času okrog 50 odstotkov.

Izobrazbena struktura novozaposlenih delavcev kaže še vedno velike potrebe po ozkih profilih — skupaj 65,9 odstotka, med katerimi nekoliko prevladujejo delavci brez poklica — 39,4 odstotka. Širokih profilov je bilo 21,6 odstotka, profila tehnik 11,1 odstotka, profila inženir 5 odstotka in dipl. inženir 5,4 odstotka. V ilustracijo prikazujemo tudi strukturo priliva delavcev iz šol in delavcev iz drugih republik, med katerimi nastaja občutna razlika:

Stopanja strok. oz. profil	Priliv iz šol	Priliv iz drugih rep.
delavci brez poklica	9,5	3,9
ozki profil s pokl.	8,6	73,0
široki profil — PŠ	15,2	11,4
profil tehnik	28,6	5,4
profil inženir	17,1	4,8
profil dipl. inž.	20,9	1,4

Ne moremo zanikati dejstva, da iz drugih republik prihajajo predvsem malo usposobljeni delavci, ki prevzemajo razna enostavna, vendar običajno fizično naporna dela v določenih dejavnostih, mnogokrat sezonskega značaja. Očitno pa je, da prihajajo tudi bolj usposobljeni in to na dela oz. poklice, kjer domačih kadrov ni dovolj. Priliv iz šol pa je od strukture novih zaposlitev dosti kvalitetnejši. Pri tem ne smemo prezreti ugotovitev analize, da se kar 50 odstotkov delavcev na stopnji profila inženir in dipl. inženir, profil tu pomeni stopnjo izobrazbe, neustrezno zaposli. Neustrezna zaposlitev na teh stopnjah pomeni drugačno delo od osnove usposobljenosti v poklicni smeri ali celo na nižji stopnji zahtevnosti. (Pri nižjih stopnjah lahko to pomeni tudi sprejem na delo večje zahtev-

nosti, pri čemer gre za vprašanje opravljenosti potrebnih nalog, izguba delovnih potencialov pa je manjša.)

5. Brezposelnost

Ob koncu maja so bili pri skupnosti evidentirani 203 iskalci zaposlitve. Do konca junija je to število padlo na 181, poprečje prvega polletja pa je 21, od tega 108 žensk.

Obseg nezaposlenosti se je v primerjavi s prvim polletjem preteklega leta znižal — indeks 85,1. Znižanje je manj občutno pri ženskah — indeks 97,3. Evidentirano število predstavlja 0,6 odstotkov zaposlenosti v občini in je med najnižjimi odstotki v Sloveniji. Nižje je tudi od regijskega povprečja. Izobrazbena struktura evidentiranih nezaposlenih v prvem polletju je bila naslednja: nepriučeni 19,9 odstotka, priučeni 38,8 odstotka, s poklicno šolo 20,4 odstotka, s štiriletno srednjo šolo 14,2 odstotka, z višjo 4,3 odstotka in z visoko šolo 2,4 odstotka.

Med evidentiranimi iskalci v juniju je bilo 27 prejemnikov denarnega nadomestila in 19 prejemnikov denarne pomoči. Zdravstveno zavarovanih pa je bilo 105 kandidatov.

Joži Puhar, dipl. soc.

FESTIVAL AMATERSKEGA FILMA

V soboto, 7. oktobra zavečer se je v Delavskem domu v Kranju končal letošnji, že XV. republiški festival amaterskega filma pod geslom: Človek-znanje-tehnika-produktivnost. Pokrovitelj letošnjega festivala je bil občinski svet zveze sindikatov Kranj, organizatorji pa Fotokino zveza Slovenije, Foto kino klub Janez Puhar — sekcija Iskra Kranj, kulturno umetniško društvo Sava — Foto filmska sekcija in Kino klub Duplje.

Glavna projekcija najboljših filmov festivala s kulturnim programom, v katerem je nastopil kvintet Gorenci iz Naklega, je bila v polni dvorani Delavskega doma. Sledila je podelitev priznanj in nagrad. V imenu pokrovitelja je spregovoril Jože Kovačič in med drugim poudaril, da pomeni organizacija letošnjega festivala priznanje vsem trem kino klubom v kranjski občini za dosedanje delo, tako pri organizaciji štirih iskrskih festivalov, pri široko zastavljenem kino amaterskem delovanju mladih v Dupljah ter zagnanosti in izdelavi različnih družbeno angažiranih filmov Foto filmske sekcije Sava Kranj. Predsednik Foto kino zveze Slovenije, EDI MALEKOVIČ, pa je poudaril, da je bil narejen velik korak naprej, marsikaj pa bo treba še storiti, ob koncu pa je čestital organizatorjem za odlično izveden spored letošnjega festivala.

Največ uspeha na letošnjem festivalu so imeli člani Kino kluba Duplje, saj so bili najboljši mladinski kino klub in najboljši kino klub festivala.

Na drugem mestu so člani Minifilma iz Ljubljane, tretje mesto pa si delita Gorenje Velenje in DPD Svoboda Ljubljana — Bežigrad. Najuspešnejši avtor letošnjega festivala je bil Zvone Balantič, član Kino kluba Duplje. Za film »Zakaj so rešili zemljo« je dobil prvo nagrado med žanrskimi filmi v mladinski konkurenci ter posebni nagradi za režijo in scenografijo. Njegovi filmi so bili še nagrajeni. Skrita kamera — tretje mesto iz vrsti žanra, Vaso valec, drugo mesto med igranimi filmi, ter Le vkup, le vkup, uboga gmajna.

Med članskimi dokumentarnimi filmi je bronasto medaljo dobil film: Naš vsakdanji kruh, delo kino kuba Tomo Križnar iz Tržiča. Med poinirskimi filmi pa je bronasto medaljo prejel film Kmet — kihar, delo fotokino kluba iz Gorenje vasi.

Ivo Jurič

REORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA V TOZD UMETNO USNJE

Namen sestavka je informirati bralce, kako skušamo v tozd Umetno usnje z bolj organiziranim načinom izobraževanja izboljšati:

- izobrazbeno strukturo
- izboljšati kvaliteto dela
- povečati znanje iz varstva pri delu in s tem zmanjšati število nezgod
- vplivati na zmanjšanje fluktuacije

S proizvodnjo umetnega usnja je pričela 1966 leta tovarna naravnega usnja Standard, ki se je leta 1969 priključila takratni Savi. Leta 1973 smo pričeli z izgradnjo nove tovarne umetnega usnja na Laborah, dve leti kasneje smo pričeli s poskusnim obratovanjem v novih prostorih.

Kader v proizvodnji umetnega usnja je bil sestavljen iz usnarjev, ključavničarjev, električarjev in poklicev drugih sorodnih strok. Za začetno proizvodnjo je ta kader ustrezal, takratni vodje skupin in strojev so se opirali še na izkušnje iz proizvodnje naravnega usnja.

Z investicijskim elaboratom, ki je bil izdelan v januarju 1973, smo predvideli preselitev proizvodnje umetnega usnja iz starih v nove obrate, kjer se je povečal obseg letne proizvodnje od 3,5 milij. kv. m v starem obratu IV. na 7,0 milij. kv. m umetnega usnja.

V letih 1975 in 1976 smo predvideni projekt dokončno realizirali. Na osnovi dejanskih tehnoloških pokazateljev je bilo ugotovljeno, da imamo na strojih za izdelavo umetnega usnja z odpravo ozkih grl zadostne kapacitete še za večjo proizvodnjo, to je 8—9 milij. kv. m umetnega usnja letno, kakor tudi za proizvodnjo polizdelkov (PVC paste). Za tako povečanje proizvodnje pa je bilo treba spremeniti in prilagoditi izobrazbo obstoječega kadra. Zato je bil

na pobudo vodstva TOZD Umetno usnje organiziran prvi tečaj za izdelovalca umetnega usnja. Ker pa je bilo treba zagotoviti ustrezen poklicni kader tudi vnaprej, je prišlo na predlog vodstva TOZD Umetno usnje in z dogovorom s sodelavci Izobraževalnega centra do organizacije redne poklicne šole za izdelovalca umetnega usnja. Ta naj bi vsebovala strokovno znanje o izdelavi umetnega usnja, ter splošno znanje industrijske šole.

Za verifikacijo redne šole sta potrebna profil in program. Prvi je bil sestavljen s skupino slušateljev in predavateljev visoke šole za organizacijo dela.

V pripravi je program, izdelujejo pa se še ustrezni učbeniki. TOZD Umetno usnje je poskrbel tudi za instruktorskega praktičnega dela, ki bo poučeval nove in prerazporejene delavce in tudi učence poklicne šole. Ta ima predpisano izobrazbo, pridobiva pa si še pedagoško in andragoško znanje. Ker ni ustreznih učbenikov za pouk praktičnega dela, se s sodelovanjem strokovnega sodelavca-tehnologa in instruktorskega sestavljajo že prvi priročniki za pouk na delovnem mestu.

Pri sestavi teh učbenikov je treba združiti in povezati tehnološke predpise za izdelovanje umetnega usnja z uporabo strojev, varnim delom in razvrstitvijo učnih metod na posameznem stroju ali delovnem mestu. Treba je opisati način kvalitetnega in varnega dela, po fazah dela, za katere pa do sedaj učbeniki še niso obstajali. Ti učbeniki bodo rabili za izboljšanje sedanjega stanja dela in znanja kadra ter za usposabljanje novosprejetih in prerazporejenih delavcev ter učencev za profil izdelovalcev umetnega usnja.

Z novim šolskim letom od 1978 do 1979 smo pričeli poskusno poučevati šest učencev iz drugega letnika poklicne gumarske šole. Ti učenci se izobražujejo po začrtanem učnem programu. Smoter poučevanja teh učencev na delovnih mestih je, da oseba po končanem izobraževanju lahko dela v proizvodnem procesu in dosega predpisane zahteve glede kvalitete in kvantitete. Poklicni delavec bo moral svoje delo opravljati v proizvodnji po določenem in predpisanem tehnološkem postopku. Učenci bodo po končanem izobraževanju razporejeni na delovna mesta, kjer se bodo pripravljali, da prevzamejo najodgovornejše delovne naloge. Poučeni bodo o vseh nevarnostih, ki jim pretijo v proizvodnji, če ne delajo varno. Znali se bodo že vna-

prej obraniti raznih poškodb in nesreč na delovnih mestih, ki jim zaradi narave dela pretijo v proizvodnji umetnega usnja. Vodstvo umetnega usnja se veda, da je posebna naloga pouka varnosti privedi učenca in delavca do tega, da se bo naučil novega načina ravnanja. Na področju preprečevanja nezgod je funkcija pouka, da zmanjša nezgode. Inštruktor mora pri delavcu doseči spremembo ravnanja, kriterij uspeha pa je prehod iz nevarnega ravnanja k varnemu. Učenca v industriji pa je treba naučiti z vsoto pozornostjo in pedagoškim ter metodičnim delom.

Največ pa pričakujejo delavci TOZD Umetno usnje od uvedbe profila izdelovalca umetnega usnja.

Marjan Štempihar

KLUB SAMOUPRAVLJALCEV

Uspešna oblika usposabljanja samoupravljalcev

O ustanovitvi kluba samoupravljalcev in o tem, da je tudi naša delovna organizacija podpisnik samoupravnega sporazuma o ustanovitvi tega kluba, smo v našem časopisu že pisali.

Za nami sta dve leti delovanja kluba, zato je prav, da se seznanimo z delom, uspehi in težavami, ki jih ima klub pri svojem delovanju.

Iz poročila o delovanju kluba, ki ga je obravnaval izvršni odbor kluba na svoji zadnji seji, je videti da se je klub kljub precejšnjim začetnim težavam že uveljavil kot dokaj uspešna oblika usposabljanja samoupravljalcev v občini Kranj.

Klub je izvajal svoj program izobraževanja v obliki:

- seminarjev za organe samoupravne delavske kontrole,
- seminarjev za člane organov, ki opravljajo funkcijo s področja medsebojnih razmerij v združenem delu,
- seminarjev za nosilce samoupravnih funkcij v združenem delu,
- seminarjev za člane disciplinskih komisij,
- ciklus razgovorov za okroglo mizo na temo: »Kam gre proizvajalčev denar?«
- ciklus pogovorov o samoupravljanju,
- v politični šoli za mlade delegate,
- v politični šoli za mlade delavce — neposredne proizvajalce.

V navedene oblike izobraževanja se je vključilo preko 1800 slušateljev. Izkušnje kažejo, da so dobro uspele predvsem tiste oblike, kjer so bili razgovori konkretni, slušatelji pa motivirani za aktivno sodelovanje (individualno delo, uporaba avdiovizualnih sredstev, testi).

Dobro so bili ocenjeni seminarji, ki so bili organizirani za posamezne organizacije združenega dela, saj so bili programi prilagojeni problematiki posamezne organizacije združenega dela in je bilo zato sodelovanje in spremljanje seminarja boljše kot v nekaterih drugih oblikah. Tudi seminar za člane delavskih svetov, ki ga je za svoje člane organizirala SAVA in so se ga udeležile tudi druge delovne organizacije, članice kluba samoupravljalcev, je bil izredno dobro sprejet, saj je pripomogel k neposredni izmenjavi samoupravljalških izkušenj.

Na podlagi poročila o preteklem delovanju kluba in glede na nekatere probleme, ki se pojavljajo pri delu kluba, je Izvršni odbor razpravljati tudi o prihodnji programski usmerjenosti oziroma o konkretnem programu izobraževanja v naslednji izobraževalni sezoni.

Poudarjeno je bilo naslednje:

— več poudarka je treba posvetiti drugim oblikam delovanja kluba (predvsem izmenjava izkušenj), ne le izobraževanju,

— razvijati oblike, ki so se do sedaj pokazale za uspešne,

— dodelati sistem obveščanja in s tem v zvezi kadrovanja v razpisane oblike izobraževanja (poverjeniki kluba samoupravljalcev v delovnih organizacijah),

— razširiti članstvo na vse organizacije združenega dela in krajevne skupnosti,

— opozoriti podpisnike, zlasti večje delovne organizacije, da morajo poravnati finančne obveznosti po sporazumu,

— čimprej je treba z adaptacijo prostorov v Delavskem domu, ki bodo namenjene klubu samoupravljalcev

Marjan Štempihar s skupino učencev Gumarske šole

17 DNI V PROVANSI

Mesto Marseilles, kjer je bil atentat na kralja Aleksandra

AVIGNON

Eden med 17 dnevi bivanja v Franciji je bil namenjen obisku in ogledu mesta Avignon, znanega predvsem po palači, v kateri so svoj čas od leta 1305–1370 živeli francoski papeži in po mostu na reki Gard, ki je bil zgrajen v času Rimljanov.

Ogled smo začeli s Papeško palačo zgrajeno v romansko-gotskem slogu. Skozi temne podzemne kamnite hodnike smo prišli v prostrane palače, kjer nam je vodička na kratko orisala zgodovino palače. Pri svoji razlagi je bila dokaj skop, pa tudi preveč prijazna ni bila, kar naprej se ji je mudilo. Očitno je 50-minutni ogled preskopo odmerjen čas, saj je stavba velika in njena zgodovina obsežna. Časa za prevažanje skoraj ni bilo, zato smo morali toliko pozorneje sami opazovati. Ogled ogromnih kamnitih prostorov smo začeli s portreti francoskih papežev, ki so vsi, eni bolj, drugi manj časa držali roko nad rimsko katoliško cerkvijo. Po stenah so bili izobešeni ogromni, prostoru primerno veliki gobleni iz 18. stoletja, ki prikazujejo življenje svetopisemskih oseb. Grad je zaradi požara, ki ga je v preteklosti zajel, močno osiromašen, predvsem strop, ki je bil nekoč poslikan s freskami, danes pa palačo popravljajo in obnavljajo, tako da vseh prostorov nismo niti videli. Posebno pozornost je vzbudila kapela iz 14. stoletja, ki je poslikana z odlomki iz življenja Janeza Krstnika, svojo nadarjenost in lepoto slikanja je dokazal slikar iz kraja Viterbo v Italiji Mattev Giovanetti. Narediti jo je dal papež Clement VI. v letih 1344 do 1345. Da bi si lažje pred-

stavljali palačo zgrajeno v 13. stoletju, so nam pokazali maketo papeške palače iz tistega časa. Kako velika je palača pove podatek, da vse površine v palači znesejo velikost enega hektarja in da je po velikosti ena največjih v Evropi. Posebno zanimiva je kuhinja z velikanskim dimnikom, 17 m v premeru, ki se začne s štirikotnikom in se nadaljuje z osmerokotnikom v piramido in je eden redkih v Evropi s podobno zgradbo. Seveda je bilo v palači več kuhinj, ki so skrbele, da prebivalci in gostje niso bili lačni. V srednjem veku je na primer pojedel na dan posameznik tri do štiri kg mesa, verjetno ne revež, ki jih je bilo veliko. Tako so imeli v palači živali za poskusne zajčke, preden je dobil obed papež.

Videli smo seveda papeževe sobane, ki pa so skoraj prazne, saj so opremo odnesli papeži s seboj v Rim, tako da so ostale predvsem stvari, ki niso bile posebne vrednosti, kot so razni prti s podobami ptic in drugih živali ter skrinja. Opaziti je predvsem, da so v tistem času močno upodabljali živalski svet. To potrjuje tudi delovni kabinet papeža iz 13. stoletja – imenovan Jelenova soba, ki je poslikan z motivi ribolova in lova in prikazuje tehnike lova in seveda prikazuje lov tudi s sokolom, ki je še danes ena najlepših oblik lova.

Novejši del palače je zgrajen v gotskem slogu in ima stene poslikane z motivi iz živalskega sveta, ki obstaja v človekovih domišljiji. Kopije teh fresk so razstavljene v muzejih po vsej Evropi.

Svoje mesto sta našla v Papeški palači letno gledališče in pa razstavljeni originalni plakati slavnih slikarjev, ki so vabili ljudi na ogled njihovih razstav. Motivi plakatov so zelo različni, zato pa toliko bolj pritegnejo pozornost tehniko risanja in slikanja. Za kakšen daljši ogled je premalo časa, zato velja naša pozornost razstavi samo bežno in že zapuščamo palačo, kraj od koder je vladalo krščanskemu svetu sedem francoskih papežev.

Kdor obišče mesto Avignon ob reki Rhône, mora obiskati tudi najstarejšo mestno znamenitost, most ob reki Gard ali po francosko Pont du Gard.

Ta 2000 let star most, ki so ga s pomočjo mul in koz zgradili Rimljani za potrebe sedanje njega mesta Nimes, predstavlja pravo turistično atrakcijo. Tudi mi smo se po kamnitih stopnicah povzpeli na vrh mostu in občudovali panoramo in lepote pokrajine.

Tisti, ki se jim rado zavrti v glavi, so jo raje mahnili po skoraj dva metra visokem kamnitem hodniku ali bolje rečeno ozkem rovu in tu in tam pomolili radovedne glave skozi odprtine, ki so služile za prezračevanje vode, kajti po tem hodniku je nekoč tekla rimski vodovod in prav v te namene je bil ta most zgrajen. Ta most je zgrajen v tri nadstropja, je eden največjih mostov v Evropi, gradnja pa je trajala celih 12 let. Dnevni pretok vode je bil 2.000 kub. m.

Avignon smo spoznali, postali smo utrujeni in lačni in ogled mesta smo zaključili s piknikom.

Znate prebrati? Znate? Ne verjamem, kajti prebere se EX, to pa pomeni, saj veste kaj, kajne! Mi smo se na ta račun malo hecali, smejali, no glavno je, da je bilo lušno, kajne. Sicer pa je Aix prijetno umirjeno turistično mesto poleti, drugače pa upravno središče pokrajine Provence in šteje 100.000 prebivalcev. Mesto imenujemo tudi mesto vode in umetnosti, sicer pa je to znan Študentski center visokih šol filozofskega, umetnostnega in

upravnega tipa. Mesto ima polno parkov, menda največ od vseh mest v tej pokrajini. O tem smo se lahko kaj kmalu prepričali, saj je vsakdo našel kaj za slikanje, družbo pa sta nam poleg vročine delala sladoled in francosko pivo. Imeli smo srečo, da smo poleg turističnega živčava, ki je gotovo vsaj nekaj mesecev na leto, videli in prisostvovali koncertu neke verske sekte na sami ulici. To je bilo za turiste. Obrite glave in pramen las, ter pisana oblačila in poskoki z noge na nogo so vabili ljudi, da jim prisluhnejo. Za nas turiste so bili prava paša za oči in izgleda, da smo bili zanimivi tudi mi, saj je k nam prišla ena izmed deklet in nam v roke za 10 FF tiščala program dela njihove sekte in vabilo na njihov festival, ki bo menda zvečer, toda iz tega ni bilo nič. Njihovega koncerta je bilo kmalu konec, kajti policija jih je razgnala. Da pa ne bi ostali povsem brez glasbe, smo prisluhnili beraču-saksafonistu na drugem koncu ulice in večkrat nazdravili v poletno popoldne z besedo – EX.

se nadaljuje Jože Vratarič

Palača v kateri so prebivali frankovski papeži.

SO VOJNE POTREBNE?

Mnogo držav bojuje danes vojno za osvoboditev. Ponekod so take boje že končali, npr. v Vietnamu.

Številna družina se je le težko preživljala. Mnogo otrok je pomrlo zaradi lakote. Družina ne imela obstanka, venomer se je selila. Živeli so v rovih. Hrane niso imeli dovolj, nabirali so zelišča in užitne sadeže. Vsi fantje so odšli v boj, tudi dvanajstletni. Najmlajši so se učili streljati na lesenih puškah. Dekleta so previjala ranjence, vedno jih je bilo veliko. Vsak dan so se morali skrivati pred bombami, ki so jih metali bombniki. Med kupi ruševin so ležali ranjenci in mrtvi. Vsak dan je bilo več žrtev. Otroci niso bili nikoli veseli, vedno lačni, prestrašeni, nihče si ni vzel časa, da bi jih vzgajal. Niso znali pisati,

ne brati, bili so otroci vojne. Redko so jim pripovedovali pravljice, govorili so samo o svobodi. Veliko ljudi ni vedelo kaj pomeni ta beseda. Mnogi so se rodili in umrli v vojni. Novorojenčke so sovražniki jemali materam in jih ubijali. Nihče ni vedel ali so njegovi najdražji še živi. Otroci so ostajali brez mater, očetov, bili so vojne sirote.

Končno so nastopili težko pričakovani dnevi svobode. Otroci, ki so bili stari dve leti ob začetku vojne, so bili tedaj dvaintridesletni možje.

Vojna se je končala, vendar danes v tem delu sveta spet grmi, spet padajo žrtve. Zakaj?

Živa Rant

7. c

Osn. šola France Prešeren

DIRKA ZA NAGRADO OSVOBODITVE SLAVONSKE POŽEGE

Sončno nedeljsko jutro 24. septembra in množica ljudi, ki se je počasi pomikala proti avtodromu GLAVICA v Slavonski Požegi, centru Slavonije, je delovala kot zatišje pred neurjem. In res so ob 8. uri zahrumeli motorji formule super VW in se pognali po 4.000 m dolgi krožni stezi v borbo za najboljšo startno mesto za popoldansko avtomobilsko dirko za veliko nagrado »Oslobođenja Slavonske Požege.«

V 6 startnih razredih, ki so se točkovali za prvenstvo Jugoslavije, se je zvrstila vsa jugoslovanska tekmovalna elita. Sedmi start in posebnost prireditve so pripravili gostujoči tekmovalci iz ČSSR s formulami tipa ESTER sovjetske izdelave. ESTER formula je zelo podobna formuli super VW, le da je nekoliko počasnejša. Kljub temu so po kvaliteti izredno izenačeni hitrostniki ČSSR poskrbeli za pravo poslastico in so s svojo vožnjo navdušili slehernega gledalca.

Predtekmovanje in samo tekmovanje je potekalo brezhibno, za kar ima zaslugo odlični organizator AMD Slavko Rončević iz Slavonske Požege. Naj omenim, da je AMD Slavko Rončević dobilo že več priznanj od AMZJ kot najboljši organizator hitrostnih dirk v Jugoslaviji.

Po ogorčenih borbah za prva mesta in maksimalno število točk za prvenstvo Jugoslavije so slavili uspeh naslednji tekmovalci:

razred do 785/ccm Predrag Ačimić, Titograd

razred do 785/S ccm Žurka Radiša, Zastava Kragujevac

razred od 785 do 1.150 ccm Jovo Perić, Dinamo Zagreb,

razred do 1.150 ccm Janez Urbančič AMD Škofja Loka

razred do 2.000 ccm Mladen Gluhak, Dinamo Zagreb

razred formula super VW Veco Holjevac, Dinamo Zagreb.

Veco Holjevac je prevozil najhitrejši krog s povprečno hitrostjo 189,306 km/h.

Pokroviteljstvo te velike prireditve, ki je odjeknila s svojo atraktivnostjo preko vseh medijev obveščanja, je imela Sava Kranj, tozdr tovarna avtopnevmatike. Ekipa tehničnih svetovalcev za pnevmatiko in propagando je kot predstavnik pokrovitelja zopet opravila svoje poslanstvo neposrednega informiranja in obveščanja potrošnikov potniške pnevmatike.

V času prireditve je organizator priredil tudi srečanje pokroviteljev in predstavnikov sedme sile. To priložnost smo kot pokrovitelji izkoristili in predstavnikom sedme sile postregli s kopico informativnih materialov in podatkov o Savi Kranj, posebno pa o proizvodnji in asortimentu avtopnevmatike.

Organizator prireditve je sklenil svoje delo s svečano podelitvijo priznanj in nagrad v kulturnem domu v Slavonski Požegi. Na tej svečani prireditvi so bile podeljene tudi nagrade pokrovitelja in sicer nagrada za najhitreje prevoženi krog ter nagrade najmlajšemu in najstarejšemu udeležencu hitrostne dirke za nagrado Oslobođenja Slavonske Požege.

Tako se je Sava Kranj, tozdr tovarna avtopnevmatike, udeležila poleg dirke v Kraljevu še ene od največjih avtomobilskih prireditev v Jugoslaviji in si kot proizvajalka avtopnevmatike pridobila nove privrženice in s tem potrošnike savske avtopnevmatike.

PROPAGANDIST:
Jože Vunšek

IZBRALI SMO ZA VAS

POBEGLO OTROŠTVO

Ob spominu na otroštvo mi pred oči stopijo veseli, razposajeni, brezskrbni obrazi otrok, ki tekajo, se igrajo, smejejo in jim ni mar, kaj bo nekega prinesel jutrišnji dan. Želje teh otrok pa so največkrat biti odrasel, voziti avto, avion, biti kapitan ali imeti kakšen posebno lep poklic, vendar ne vedo, koliko preizkušenj jih čaka in koliko grenkih razočaranj prinaša življenje ob vsaki priložnosti.

Lepote otroštva se spreminjajo in pred štiriindvajsetimi leti, ko sem se rodil, je bilo precej drugače. Bil sem četrti sin in peti otrok očega žagarja in mame gospodinje na majhni hribovski domačiji na pobočju Ermanovca. Bil sem prvi, ki je zajokal v naši hiši. Takrat so jo namreč komaj dogradili in se vselili. Za številno družino je skrbel oče s precej slabim zaslužkom. Čeprav so bili bratje in najstarejša sestra še majhni, so že morali opravljati razna domača opravila. Pomagali so na njivi, v gozdu ali v hiši. Veliko skrbi sem jim povzročil tudi jaz, kot majhen otročiček sem hotel jesti, takoj ko sem občutil lakoto.

Mama je pripovedovala o dogodku, ki se je pripetil, ko sem bil star komaj nekaj mesecev.

Bilo je jeseni, ko je bilo na naši majhni domačiji obilico dela. V gozdu je bilo treba natižeti praprot za nastiljanje v hlevu. Mene so povili v plenice in nato še trdno s povojem, kakor so takrat povijali dojenčke, in me odnesli v gozd, kjer je na pobočju rasla praprot. Položili so me v senco na ravnino in mama je naročila, naj me bratje in sestra pazijo. Nekaj časa so se igrali okrog mene, a so se kmalu naveličali. Mame ni in ni hotelo biti nazaj in starejša sestra je odšla pogledat, kje je, kmalu za njo pa še ostali. Ostal sem sam. Verjetno so me prej še položili v senco na rob ravnice in ob rahlem pozibavanju sem se zakotalil po bregu navzdol. Zaustavil sem se za košatim grmom okoli petnajst metrov nižje. Ob vrnitvi mame mene ni bilo nikjer, le z grma je bilo slišati tiho jokanje. Mama me je s strahom dvignila in na njeno veselje sem bil le nekoliko opraskan po obrazu.

Torej, v moji mladosti je bilo že od vsega začetka dovolj dela in še pred osnovno šolo sem redno hodil z očetom in mu poskušal pomagati. Bratje so bili le nekoliko starejši in zato sem težko čakal, da tudi sam pričnem hoditi v šolo. Zaradi mojih stalnih prošenj je mama odšla v šolo in se dogovorila, da me sprejmejo v šolo leto prej. Star komaj šest let sem že stopil v prvi razred.

S kakšnim veseljem sem takrat hodil v šolo in pisal domače naloge. Večino snovi sem že poznal, kajti vedno sem bil pri bratu, ko je pisal nalogo, in ga motil z vprašanji.

Osnovno šolo sem obiskoval na Sovodnju, pa v Gorenji vasi zadnje štiri razrede. Tja smo se vozili z avtobusom. To je bilo še posebej zanimivo, saj so bili tam nepoznani kraji, katere smo ob čakanju avtobusa raziskali. Bilo je polno bunkarjev in skrivnostnih podzemnih jam. Neredko je bil na avtobusu tak direndaj, da je šofer ustavil in postavil na cesto najživahnejše, ki so peš premišljevali o svojem početju. Tudi sam sem bil nekajkrat med njimi.

Le prekmalu je bila osnovna šola mimo in odšel sem od doma v poklicno šolo v Kranj. Mislim, da je bilo takrat konec srečnega otroštva.

Po poklicni šoli sem že občutil, da nisem odvisen od staršev in prestopil sem v svet odraslih. Občutil sem, da ni vse »biti sam svoj gospod« in je vseeno lepo, če nekdo skrbi zate in ti daje koristne nasvete in pomaga iz različnih težav.

Sedaj vidim, da današnji otroci mnogo manj pomagajo pri delu in se zato predajajo samo igranju in dolgočasju. Marsikatero zagodejo staršem ali komu drugemu prav zaradi nezaposlenosti ali premajhne pozornosti staršev do njih. Nekateri so prepuščeni sami sebi in nikomur ni mar, kaj otrok počne. Ti otroci ne občutijo miline doma in ljubezni staršev, ki si jo tako želijo.

V želji, da bi bili čim prej odrasli, nikoli ne vedo, kako lepo je otroštvo. Šele, ko imaš vsak dan nove skrbi, se spomniš na pobeglo otroštvo.

»Ura je štiri, vstanite otroci!« se je očetov glas razlegel po hiši. »Uh, kako bi še spala,« sem si želela, toda samo za trenutek, vedela sem, da svojega klica oče ne bo več ponovil. Brez zajtrka, brez besed smo se razšli vsak po svojem opravilu. Vsak dan je bila ista pesem. Nismo bili srečni otroci, bili smo le bajtarski otroci, dnevi, leta, so nam minila v boju za vsakdanji kos kruha. Časa nismo imeli niti odrasti v domačem okolju. Raztepli smo se na vse konce, vsak si je izbral svojo pot. Besede, ki so nam jih namenili starši, so se ponavadi končale: »Kakor si boš postlal, tako boš ležal.«

Znašla sem se v mestu, na samostojno življenje popolnoma nepripravljena, brez prijateljev, znancev, samo novi obrazi, ki so me navdajali z občutkom, da se mi posmehujejo, ker sem tako neveden tepček.

Šola, praksa v tovarni, popolne potepe po mestu, prijateljice, ki sem jih imela vsak dan več, vse to je pripomoglo, da sem začela počasi odrasčati... Mamine besede sem počasi pozabila. Mogoče me je še kdaj zapekla vest, ko sem spoznala, da drvim mimo vseh tistih očetovih in maminih pridig. Zgodilo se je kot strela z jasnega. Postala sem mati, ne da bi si dala toliko časa, da bi se razvila v žensko. Nisem bila presenečena, nasprotno, otrokovo rojstvo sem težko pričakovala, motilo me je samo to, ker nisem imela nobenih izkušenj. Oče se ni mogel sprijazniti z resnico, za njega sem bila še vedno »mala bebica«, tako me je imenoval, kadar je bil dobre volje. Zaradi nevednosti sem se znašla v težkem položaju, kajti zavedala sem se, da se otrokova vzgoja začne že v materinem telesu. Iz knjig, ki sem jih kupovala, sem dobila le delček tistega, kar sem rabila, zato sem se zatekala po pomoč k zdravniku. Po nekajkratnih razgovorih me je napotil v šolo za mlade mamice. Tam sem si pridobila vso osnovo za prvi začetek o negi dojenčka, vedela sem, da bom vse zmogla sama, vsak dan je bilo lepše, vedno težje sem čakala, da se bom lahko s kom pogovarjala. Saj sva imela pogovore, kadar je otročiček neusmiljeno potiskal nogice v moj trebuh, da me je vse bolelo, toda prepričana pa le nisem bila, da bo sin, ki sem si ga tako želela. Želja se mi je izpolnila, rodila sem sina. Mali privihan nosek na skremženem obrazku, dolgi laski, koščeni prstki na tako mali rokici so mi dajali občutek sreče. Vedela sem, kaj je

moje poslanstvo, toda kaj bom pa otroku resnično lahko nudila, je bilo pa povsem drugo vprašanje.

Danes lahko mirno rečem, da nisem dovolj naredila, krivec pa sem sama. Ima otroštvo, toda ali on doživlja to otroštvo kot toplino, zavetje, gotovo ne! Vsaka beseda, ki jo izveče, je želja, da bi čimhitreje pobegnil od domačega ognjišča, če temu lahko tako rečem, da bi se osamosvojil. Noče biti otrok, ampak popolnoma samostojen človek. Velik del krivde je na meni, nekaj jo pa nosi mesto, družba, v kateri se otrok giblje. Kolikokrat bi ga rada pobožala po laseh ali ga stisnila k sebi, ga poljubila, vendar me vedno odbije z besedami: »Pusti me, saj nisem več otrok, to se dela z otroki.« Ponavadi ostanem brez besed, kajti kakorkoli bi ga ogovorila, bi zopet dobila njegov odgovor: »Uh, kako si starokopitna, daj, bodi že malo bolj moderna.«

Kadar v šoli piše spis, vedno samo kritizira, da bi njegovo življenje (otroštvo) potekalo drugače, če ne bi živel v tako nazadnjaškem domu. Ne vem, če bi bilo pošteno napisati, da imajo naši otroci sploh željo po otrostvu, ali pa smo starši krivi, da nismo omogočili, da bi imeli otroštvo, to pa zato, ker ga sami nismo nikoli doživeli — ne imeli.

Mraz me stresa, ko se spominam, da nisem naredila nič za lastnega otroka, da bo nekega dne moral ravno tako molčati, kot molčimo mi, ko se zberemo, nobenih spominov na doživljanje na otroštvo, togih obrazov, če pa je že nujno, si mogoče poželimo dober dan ali na svidenje, zaradi vljudnosti.

PREBERI TUDI TI

Preberite v naslednji številki!

Za naslednjo številko Save je naš sodelavec ing. Branko Skaza pripravil zanimiv zapis o problematiki nabave in opremljenosti naših laboratorijev.

PRVA DIRKA PO »ULICAH« SAVE

V sredo, 11. oktobra, smo bili nekateri Savčani, zbralo se nas je kar precejšnje število, priča zanimivi prireditvi. Kolesarski klub Sava je organiziral dirko okoli »TAPA«, ki se je udeležilo 26 kolesarjev. Nastopili so rekreativci, mlajši mladinci, starejši mladinci ter člani. Pred dirko je prisotne pozdravil tov. Vule Cicmil ter v svojem krajšem nagovoru poudaril pomen te prireditve. Gre za skromno zahvalo vsem Savčanom, ki so kolesarje, odkar so Savčani prevzeli pokroviteljstvo nad klubom, moralno in materialno podpirali. Kolesarji so to pokroviteljstvo že neštetokrat opravili, saj so doma in na tujem dosegali lepe rezultate. Ta dirka pa je nam Savčanom pokazala, da se je pri tem športu potrebno resnično truditi in resno pristopiti k še tako nezahtevni dirki.

**Zaradi
neprevidnosti
pri varjenju
so nastali
številni
požari
z največjimi
požarnimi
škodami.**

Upam, da Savčani, ki ste si to dirko ogledali, soglašate z menoj, da se o kolesarjih nismo zmotili in da jim tudi za to dirko lahko iskreno čestitamo. Upam si celo predlagati, da bi takšne dirke lahko organizirali vsako leto, pri tem pa bi morali dati možnost sodelovanja širšemu krogu Savčanov, saj bi tako dirko popestrili in dali velik pou-darek množičnosti.

Še nekaj besed o dirki: dirka je bila po strokovni oceni dovolj borbena in hitra, povprečna hitrost je znašala 44,4 km/uro. Najhitreje pa je en krog prevozil Drago Frelj s

hitrostjo 46,6 km/uro. Kolesarji so vozili 15 krogov in skupaj prevozili 18 km. Med dirko je prišlo tudi do nekaj padcev, vendar brez hujših posledic.

Svojo nalogo so dobro opravili tudi redarji in upamo, da ste bili z organizacijo zadovoljni. Sodelujoči kolesarji so dosegli naslednje rezultate:

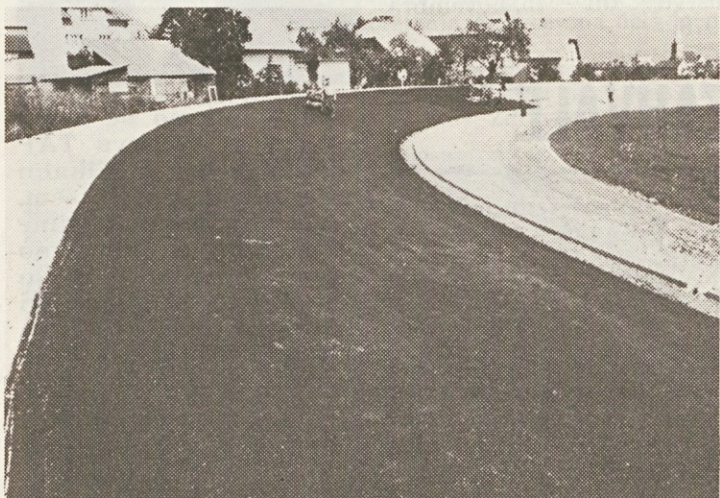
REZULTATI DIRKE OKOLI TAPA

Me- sto	Priimek	Čas
1.	Frelj Drago	25.05
2.	Kurent Stane	25.08
3.	Cuderman Marko	25.08
4.	Marn Vlado, ml.	25.08
5.	Pečnik Vlado	25.24
6.	Kraker Mirko	25.28
7.	Beton Bojan	25.28
8.	Mali Tone	25.28
9.	Bogataj Andrej	25.44
10.	Žun Bogo	25.44
11.	Dežman Brane	25.44
12.	Kalan Jernej	25.44
13.	Zevnik Matjaž	25.44
14.	Tunič Darko	25.44
15.	Marn Vlado, st.	25.44
16.	Plestenjak Franc	25.50
17.	Kavaš Miran	26.33
18.	Žitnik	1 krog
19.	Pajič	2 kroga
20.	Bitenc	2 kroga

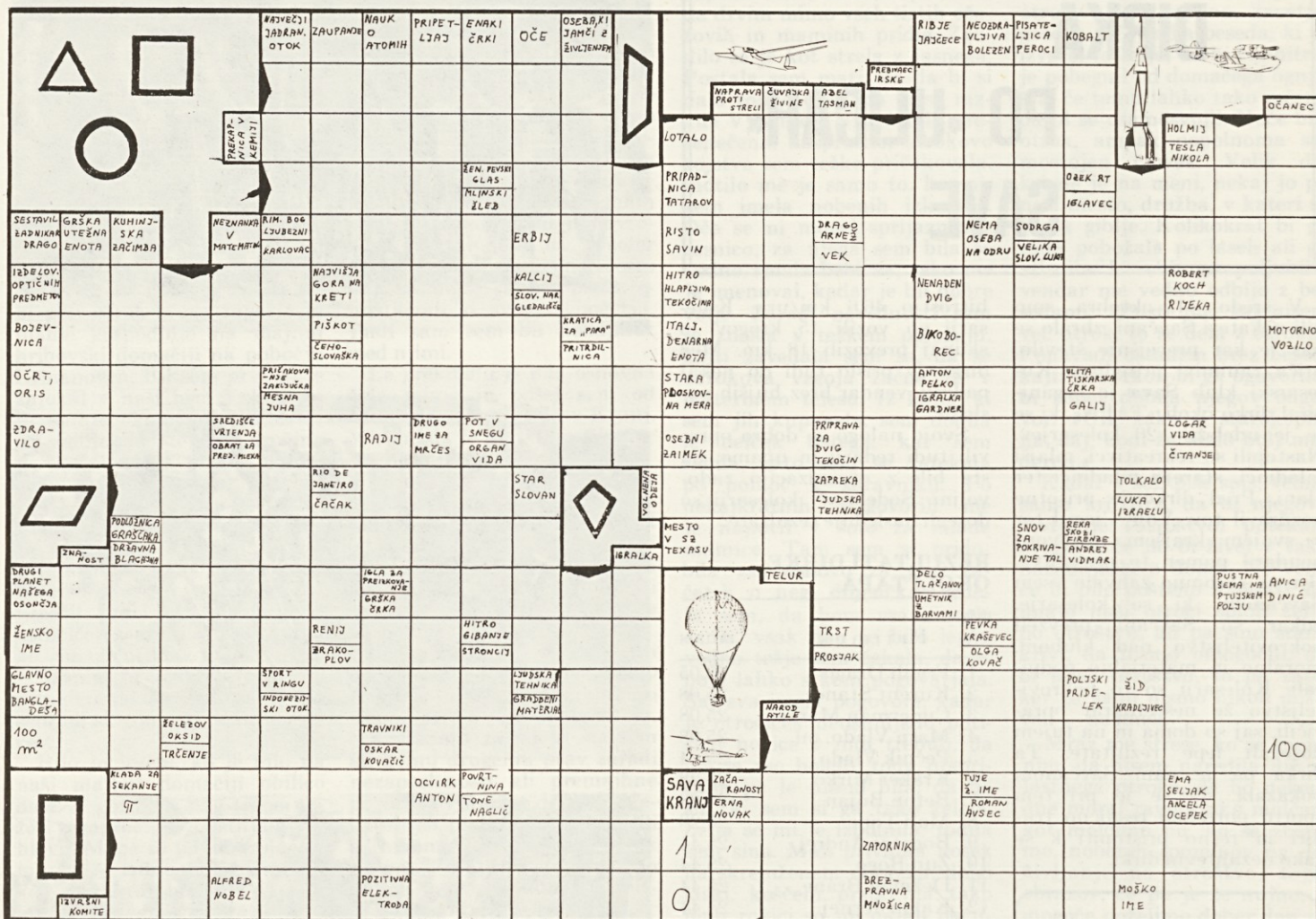
Po dirki pa sta kolesarje pozdravila predsednik delavskega sveta delovne organizacije tov. Franci Sirc in vodja tozda Velopnevmatika tov. Tone Veselič. V majicah tozda Velopnevmatika so namreč tekmovali veterani, tozda Velopnevmatika pa je bil tudi pokrovitelj prireditve in je za vse uvrščene kolesarje pripravil praktična darila.

L. M.

**Neprevidno,
malomarnost
in površnost
so najpogostejši
vzroki požarov.**

Prva asfaltna prevleka

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS (št. 421-1/72) z dne 27. marca 1973.